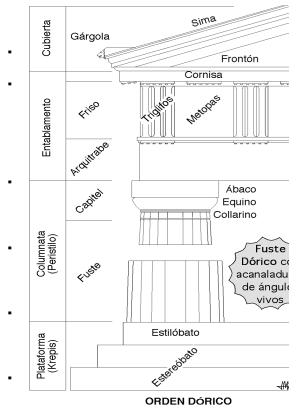

GLOSSARI d' EDUCACIÓ PLÀSTICA I VISUAL:

ARQUITECTURA, CINEMA, CÒMIC, COMUNICACIÓ, DIBUIX TÈCNIC, DISSENY, FOTOGRAFIA, GEOMETRIA, IMPRESSIÓ, INFORMÀTICA, MECÀNICA, RESTAURACIÓ, TENDÈNCIES ARTÍSTIQUES, TIPOGRAFIA, TOPOGRAFIA.

corinti.

Àbac m. *arq.* : part que corona el capitell en forma de tauler horitzontal.

Abatiment m. *geom.* : en el sistema dièdric abatre un pla X sobre un altre H, és girar al voltant de la seua traça «e» fins a fer-lo coincidir amb aquesta última. L'eix de gir s'anomena «xarnera».

Abonyegadura rest. : depressió còncaua que es forma per la pressió exercida damunt la superfície del quadre.

Absis/àbsida *arq.* : part del temple voltada i comunment semicircular que sobreix en la façana posterior.

Abstracció: es un art intel·lectual, que significa qualitat però no té referent directe, se li anomena també "no figuratiu" i "concret".

Acant f. *arq.* : Planta típica de la conca mediterrània. Les seues fulles, grans i puntiagudes, són l'ornament característic dels capitels de l'orde

· **Acetat** : suport plàstic que s'empra com a material bàsic en algunes pel·lícules d'arts gràfiques. S'usa per a l'execució de l'art final, també es pot colorejar, per a situar les pàgines.

· **Acoplador** m. : accessori del compàs que permet traçar circumferències amb estilògrafs.

· **Acrílics**: resina acrílica + pigment. són d'eixugat ràpid i formen pel·lícules flexibles i impermeables que ni engrogeixen ni envelleixen. Els colors es venen en tub i en pot, inclús líquids, i es poden utilitzar damunt una ampla gama de suports sempre que no contingan oli o cera (no s'adhereix).

· **Acroteri** m *arq.* : qualsevol dels pedestals que serveix de remat damunt dels frontons i sobre els quals es sol colocar estatuës, testos o altres ornaments.

· **Acurtament** m. : tècnica de perspectiva anomenada també escorç. Consisteix en l'aplicació d'una proporció diferent a la natural de tota l'obra a una part determinada de la mateixa per a corregir la distorsió visual.

· **Adob** m. *arq.* : maó de fang que no es cou al foc o en forn, sinó al sol.

· **Aerògraf**: polvoritzador d'aire comprimit que s'utilitza per a aplicar pintures o vernissos damunt les superfícies.

· **Afinitat** (geometria): és una homologia de centre impropri, que té la raó és negativa por ser els segments de signe contrari. Les figures afins estàn a diferent costat de l'eix.

· **Àgata** (impressió): tipus equivalent en la mesura actual a un cos de cinc punts.

· **Agrupació**: factor psicològic estructural. Psicologia de la forma que es refereix al comportament de les parts en relació al tot, segons el principi de semblança o proximitat .

· **Agulla** f. *arq.* : capitell estret i ample d'una torre o del sostre d'una església.

· **Aiguafort** m. : tècnica de gravat en la qual el dibuix s'aconsegueix damunt d'una planxa de metall al aplicar-li un àcid mordent.

· **Alçada**: dimensió d'una figura plana o d'un cos, representada per una línia que des de la seua part més elevada baixa perpendicularment a la base. || *Arq.* : vista externa d'una construcció.

· **Alegoria**: representació purament figurativa, generalment personificació expressiva de conceptes abstractes.

· **Alfabet** (impressió): conjunt de lletres emprades en l'escriptura d'un idioma. El seu traçat es fa en caixa alta o versaleta, també anomenat capitular, o en caixa baixa o minúscula. També inclou els signes tipogràfics i nombres. La longitud d'una línia òptima de lectura s'obté amb una vegada i mitja l'alfabet de la caixa baixa, equivalent a 42 caràcters.

· **Alfanumèric**: combinació que reuneix lletres i nombres per a utilitzar en un sistema.

· **Àmfora** f. : càntir alt i estret, de coll llarg i amb dues anses, molt usat pels antics grecs i romans.

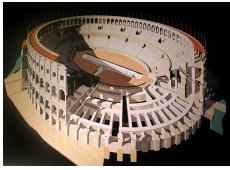

· **Amorcillos** m : xiquets alats representats profusament en l'art renacentista i barroc; són encarnacions de Cupido i companys constants de Venus.

· **Anagrama** f. *d.gráf.* : imatge d'identitat d'una corporació o empresa en la qual s'emplean caracters personalitzats. S'anomena també logotipus.

· **Anamorfosi** f. : representació distorsionada d'una imatge de forma que per a poder reconèixer-la es deu contemplar des d'un determinat punt que mai és la posició frontal.

· **Anastilosi** f. *rest.* : reconstrucció d'un edifici a partir dels seus elements.

· **Amfiteatre** m. *arq.* : edifici de figura redona o ovalada en el qual es celebren alguns espectacles.

· **Ang** *arq.* : en l'arquitectura xinesa, braç transversal dels sostres, als quals serveix de palanca. La modalitat ang tou es disposa immediatament baix dels desaigües del sostre, i segueix la línia descendent dels ràfecs.

· **Angle**: porció de plànol compresa entre dues semirrectes que tenen el mateix origen. Les semirrectes són els costats de l'angle i el punt d'intersecció és el vèrtex. Es mesuren en graus, minuts i segons sexagesimals.

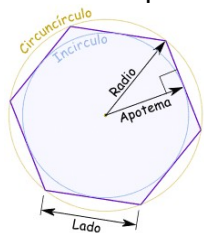
· **Aniconia** f. : retop de la simbologia iconogràfica, característica de les arts mahometanes.

· **Antiguitat**: denominació del període històric de Grècia i Roma, entre els segles III a.C. i V d.C. Fou especialment significativa per als artistes del Renaixement i del classicisme.

· **Apadana** *arq.* : saló hipòstil on els soberans perses donaven audiència.

· **Apaisat** m. *d.gráf.* : format en el qual és major la dimensió de la base o l'ample que l'altura.

· **Apple talk** (informàtica): tipus de xarxa d'àrea local que pot connectar fins a 32 ordinadors Macintosh i perifèrics.

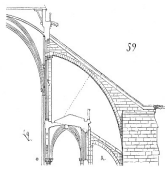
· **Apotema** (geometria): en el polígon perpendicular a un costat traçada pel centre.

· **Apsaras** : en l'art hindú, els membres de la corte d'Indra. També, les doncelles que poblen els para•sos budistes.

· **Aquarel•la**: pigments aglutinats amb goma aràbiga als que se'ls afegeix glicerina per a millorar la seua solubilitat i bilis de bou com a agent humectant (fluïdesa).

· **Arabesc** m. : ornamentació semiabstracta i bidimensional que representa intrincades formes caligràfiques, geomètriques i vegetals, no així figures humanes ni animals.

· **Arbotant**: element arquitectònic característic de l'art gòtic. Trasllada per l'aire els empenyiments oblics de les voltes fins als sòlids contraforts.

· **Arc**: element arquitectònic compost de peces en forma de falca que, presionant obliquament unes a les altres, aconseguen dur als extrems uns empenyiments oblics. Els més usats són el de mig punt, l'apuntat i el de ferradura. || **A. capaç** (geometria): d'un segment P-Q baix un angle A és el lloc geomètric dels punts del plànol des dels quals es veu aquest segment baix el angle A. || **A. de circumferència**: porció compresa entre dos punts anomenats extrems. || **Arcs faxons o torals**: són els que en una volta resulten perpendiculars a la direcció de la nau. ||

|| **Arcs formers o perpiansys**: són els que en la volta queden paral•lels a la direcció de la nau. || **A. ojival**: dos arcs de cercles iguals que es tallen en un dels seus extrems, i es torna la concavitat de l'un cap a la de l'altre.

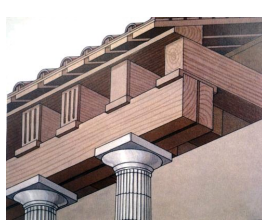
|| **Arcs formers o perpiansys**: són els que en la volta queden paral•lels a la direcció de la nau. || **A. ojival**: dos arcs de cercles iguals que es tallen en un dels seus extrems, i es torna la concavitat de l'un cap a la de l'altre.

|| **A. ojival**: dos arcs de cercles iguals que es tallen en un dels seus extrems, i es torna la concavitat de l'un cap a la de l'altre.

· **Aresta**: línia que resulta de la unió de dues superfícies.

· **Argila**: és una pols de terra que es compon bàsicament de sílice i alumina. En contacte amb l'aigua es torna plàstica i modelable. El fang és l'argamassa formada per l'aigua i l'argila amassada. Els tipus d'argila més adequats per al modelatge són el gris i el roig. El fang es conserva humit dins d'una bossa de plàstic, en cubetes o pots amb tapes. Durant el procés de treball es protegeix amb un drap humit i damunt d'aquest es col•loca un plàstic.

· **Arquitectura** : és la ciència, tècnica i disciplina artística de projectar i construir edificacions, de tipus públic, religiós, privat o monumental.

· **Arquitrabada/t** *arq.* : edificació en la qual les columnes i altres elements verticals suporten les bigues i altres elements horitzontals. Un exemple típic són els antics temples grecs.

· **Arquitrau** m. *arq.* : part inferior de l'entaulament, la qual descansa damunt del capitel de la columna.

· **Arquivolta** m. *arq.* : conjunt de moldures que decoren un arc en el seu paràmetre exterior vertical. || Archivolta.

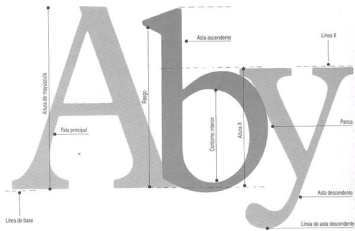
· **Arrossegar** (informàtica): desplaçar el ratolí del ordinador mantenint el botó pulsat.

S'utilitza per a moure caixes o ítems i per a ressaltar o activar el text. Quan s'alça la presió del botó acaba la seua aplicació. Permeteix traslladar i còpiar carpetes.

· **Art-Decó** : corrent estètica sorgida durant la segona dcada del segle XX. Amb la base del cubisme i les investigacions de la Bauhaus, aquest nou estil decoratiu i de disseny és una ruptura de la línia tradicional.

- **Art-Nouveau** : terme francès per a anomenar el modernisme.
- **Art final**: prototipus que es presenta pel dissenyador o agència al client per a que done el seu vist i plau. La seua execució ens mostra la pàgina o anunci tal i com la veuríem impreses.
- **Arts Gràfiques** f. : s'anomena així a les disciplines artístiques que depenen més del dibuix que del color. Habitualment, inclouen totes les modalitats del gravat.
- **Atri** m. *arq.* : és tant el recinte d'accés de les esglésies paleocristianes com el pati interior de les cases romanes i etrusques.
- **ASA**: sigles de l'associació americana de normes, *American Standard Association*. Regula la sensibilitat d'emulsions química de pel·lícules. L'ISO —*International Standard Organization*— ofereix en Europa una altra taula de valors amb la mateixa finalitat .

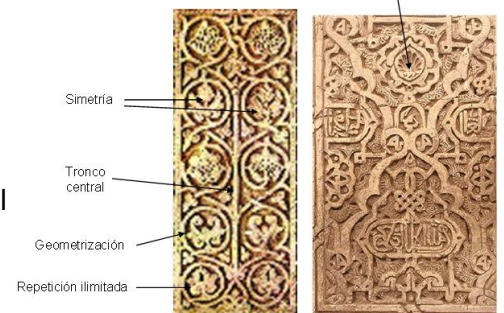
Ascendent (impressió): part superior de la caixa baixa, en el tipus, que dalt fins a la caixa alta des del valor de la **x**. Tenen asta ascendent la **b, d, f, h, k, l i t**.

ASCII (informàtica): normalització o còdi de 7 bits en el seu origen i estés a huit que serveix per a representar de forma binària els caràcters alfanumèrics (*American Standard Code for Information Interchange*).

Asemblage: collage tridimensional. En un quadre o escultura es reuneixen objectes diferents de manera atzarosa.

Asimetria: disposició de formes en la qual no hi ha possibilitat de concordança.

- **Asta** (impressió): traços ascendents, centrals o descendents que ixen de l'ull mig o part central del tipus. També per la seua forma pot ser recta o corba, uniforme o decrecent, quebrades, —Z—, corbes —O—, o mixtes —D—.
- **Asterisc** (impressió): signe o crida —*— per a una nota. A vegades s'emprà per a evitar esmentar noms i com a separació d'apartats o capítols repetits 3 vegades.
- **Astràgal** m. *arq.* : corda amb forma d'anell que circumda la fusta de la columna per baix del tabal del capitell.
- **Astraló**: material plàstic transparent que serveix com a plantilla-suport per al muntatge de positius o negatius abans de passar a la planxa. S'utilitza com a suport de pàgines en gravat al buit.
- **Atauric** m. *arq.* : decoració amb algep en formes vegetals geomètriques.
- **Atri** m. *arq.* : originàriament era el pati de las cases romanes, però en l'arquitectura contemporànea és un espai vuit de varies plantes d'altura, o pati cobert, situat en el centre de l'edifici, a través del qual s'il·lumina i ventila l'edifici.
- **Aura**: proporció armònica entre els elements d'un tot i les seues parts. Esta proporció ve donada per la relació ample/alçada 1:1,6. Altres de similars són la ternària de raó 1:1,5 i la normalitzada 1:1,4.

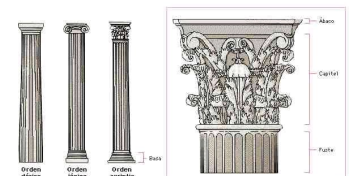
Decoración vegetal.
Ataurique

- **Autoedició**: s'interpreta així l'edició amb ordinador. És més correcta i exacta l'expressió preimpressió digital.
- **Avantítol** m. *d.gràf.* : línia de cos més menut que el títol, colocada per damunt d'ell.
- **Backup** (informàtica): còpia de grans unitats d'informació o fitxers informàtics. Per extensió, el buidat complet d'un ordinador a una altra unitat.
- **Baixrelleu** m. : aquell relleu en el qual les figures resalten poc del plànol. || Entretaula.

- **Bandera** (impressió): cap o titular a tota plana que sol situar-se per damunt de la manxeta del periòdic. || Es diu dels textos o titulars que no estan justificats. Si tenen la seua alineació a l'esquerra, es diu bandera esquerra; bandera dreta, si la seua justificació és a la dreta.

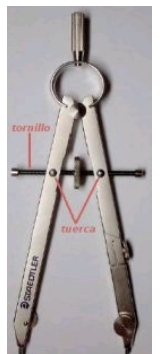
- **Baquetó** m. *arq.* : moldura cilíndrica molt gruixa que es trenca o encorba seguint portes i finestres.
- **Barba**: vora desigual del paper. Es sol emprar en disseny per a imitar el trecament de pàgines cercant el contrast amb fons tramats o negatius de manera que es reproduïsquen els fils que formen la trama de la pasta del paper.
- **Baricentre**: punt on es tallen les medianes, centre de gravetat del triangle.
- **Barroc**: estil arquitectònic i, per extensió, de totes les restants arts plàstiques, que naix a l'Itàlia del segle XVI després del domini de la forma clàssica en el Renaixement. Es caracteritza per una recerca intensa de la tercera dimensió i per un enriquiment de les arts decoratives.
- **Basament** m. *arq.* : cos format per la basa i el pedestal de la columna. || Socolada.

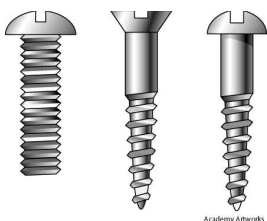
- **Base m. d.gràf.** : zona inferior d'una figura, s'aplica als tipus i generalment a tots els elements. En la pàgina rep el nom de faldó, peu o sòcol. || Arq. : part inferior de la columna en la qual descansa la fusta. || **B. àtica**: la formada per dos tors enmig de les quals hi ha una escòcia. || **B. composta**: la formada per dos tors, un astràgal i una escòcia.
- **Bastardeta** (impressió): o bastarda, tipus dissenyats a Itàlia per Aldo Manucio, per la qual cosa també rep el nom d'itàlica. Es caracteritza per tindre el seu eix inclinat a la dreta. Això redueix la velocitat de lectura. S'emprà per a definir títols i capçaleres i, en general, qualsevol obra literària o pel·lícules, etc. És, a més a més, un codi tipogràfic per a expressar la línia editorial o titular, les col·laboracions literàries i d'opinió amb les que el diari no necessàriament s'identifica. Redona i negra s'empleen per a la informació.

- **Bastidor**: carcassa que s'utilitza per a la subjecció permanent dels teixits pintats, sosten del llenç. Poden ser rígids, de cunyes o mòbils i de caragol i molls.
- **Baudi** (informàtica): unitat de velocitat de modulació en transmissions digitals. És semejant als bits transmesos per segon. Les velocitats de transmissió permeten rebre en menys temps a mesura que són majors. En les línies punt a punt amb fibra òptica s'aconsegueixen velocitats de transmissió de 9.400 baudis.
- **Bauhaus**: centre d'ensenyament d'arquitectura i arts aplicades fundat a Weimar, per Walter Gropius l'any 1919. per raons polítiques es va traslladar l'any 1925 a Dessau, i Hitler el va clausurar el 1933. Van participar en esta acadèmia que va crear el moviment artístic artistes com Kandinsky, Schlemmer i Klee. Genera noves experiències en l'art tipogràfic: elimina els remats i traços ornamentals i fomenta els traços de pal.
- **Bigot** (impressió): ratlla o línia horitzontal simètrica, més grossa en el centre i prima en les voreres. S'utilitza com a separador entre títols i paràgrafs.
- **Bigotera** f. : és un compàs utilitzat per a traçar circumferències petites amb gran precisió. || **B. boja**: anomenada també «ballarina», s'usa per a traçar circumferències de radi molt més petit.
- **Bisectriu**: la recta que divideix en dues parts exactament iguals un angle.
- **Bit** (informàtica): unitat bàsica d'informació en sistema binari del qual el valor només pot ser 0 ó 1; tancat/obert; veritable/fals.

- **Bitó** (impressió): utilització de dues tintes en un treball d'arts gràfiques.
- **Bitume** rest. : substància utilitzada des del segle XVIII com a veladura o per a donar un tint. Aquesta fa que la pintura eixugue ràpidament, mentrestant l'interior encara està humit, clivellant-se i originant l'anomenada pell de cocodril.
- **Bizantí** m. : l'art cristià produït a l'Imperi Romà d'Orient entre el segle V i el 1453, quan Constantinopla fou presa pels turcs.
- **Blanc** (impressió): espai sense impressió. Deu guardar sempre una relació adequada amb la zona impressa: de valor igual o la meitat .
- **Bobina** (impressió): paper continu enrotllat damunt un eix que permet la impressió d'exemplars en les màquines rotatives.
- **Bohemi**: designació derivada de la Bohèmia i aplicada als gitans i, més tard, als cercles artístics establerts fora de la societat burgesa. Aquest vocable es va emprar per primera volta a París a partir del 1830. Entre els primers «bohemis» figuren escriptors com Théophile Gautier i Gérard de Nerval.
- **Bol** m. : capa d'argila roja damunt de la qual es daura en l'art Gòtic.
- **Bony** rest. : abombament parcial convex del suport tèxtil. Es forma per la pressió parcial exercida en el dors.
- **Braç** (impressió): astes horitzontals dels tipus, de menys grossària que les astes.
- **Brulagge**: tècnica d'expressió per la qual es crema la superfície pictòrica.
- **Bus** (informàtica): ruta interna per la qual es desplacen senyals d'intercanvi entre diferents elements del sistema en un ordinador.
- **Byte** (informàtica): unitat d'informació composta de 8 bits.
- **Caragol** m. mec. : element de muntatge emprat per a subjectar dues o més peces. Consta de dues parts: cabota i tija.
- **Catàleg raonat** m. Grav. : text erudit de consulta en el qual es documenten i descriuen tots els gravats coneguts realitzats per un artista particular. || El vocable s'aplica també a catàlegs similars de pintura, escultura, dibuix, aquarel·la o unes altres obres del mateix artista o taller.
- **Caixa** (impressió): zona en què es produeix la impressió del text i que està limitada pels marges. També, espai imprès d'una pàgina.
- **Caixetí de retolació** m. d.tècnic : rectangle que es posa a la part inferior dreta dels plànols i està constituït per unes caselles per a l'anotació de diferents dades. || Caixetí de dades. || **C. d'especejament**: situat

sobre l'anterior, té com a objecte posar-hi el nom i les particularitats de cada una de les peces que formen el conjunt d'un dibuix.

- **Cal·ligrafia**: escriptura bella, ben estructurada, elegant, realitzada amb ploma generalment.
- **Calibre**: v. **Peu de rei**.
- **Calle** (impressió): espai vertical en blanc que separa les columnes d'una pàgina. || Corondell.
- **Cànon**: regla de les proporcions de la figura humana, conforma el tipus ideal acceptat pels escultors egipcis i grecs.
- **Canteria** f. *arq.* : obra en pedra tallada de forma regular, generalment prismàtica.
- **Canya** (impressió): dos ratlles fines que s'usen com a separador.
- **Capçalera** (impressió): zona superior de la pàgina on es comença la lectura. En ella es col·loquen les arrencades de secció i també el foli amb la data. Títol o nom de la publicació, també manxeta o logotipus. Nom del periòdic i dades bàsiques que obrin la primera pàgina.
- **Capitell** m. *arq.* : : part superior de la columna que la corona amb figura i ornamentació distintes, segons l'ordre (dòric, jònic, corintio...) de l'arquitectura a què correspon. Tipografia: zona alta dels tipus que eixample quan són de disseny clàssic.
- **Capitular** (impressió): lletra de major cos que el text que inicia. A vegades, pel seu traçat molt decorat s'anomena historiada.
- **Caràcter** (impressió): tipus d'impremta. Figura o forma d'un tipus o lletra d'un alfabet.
- **Cariàtide** f. *arq.* : estatua de dona amb vestit talar que fa de columna o pilastra. La versió masculina té el nom d'*Atlante*.
- **Carolingia**: model d'escriptura creada durant el regnat de l'emperador Carlomagne al segle IX.
- **Carbonet**: s'obté de la combustió lenta de bastonets de fusta. Utilitzat des de la prehistòria és inestable i fàcil d'esborrar per la qual cosa el seu ús sol limitar-se a apunts didàctics o esboços.
- **Cartabó**: plantilla triangular que els angles interns són: $30^\circ + 60^\circ + 90^\circ$.
- **Cartela** f. Decoració que enmarca com una orla una part central destinada a rebre emblemes, leyendas... || *Arq.*: adorn sortint en forma d'S. || *Còmic*: espai dins de la vinyeta que conté textos de recolzament. És com la veu en off del cinema.
- **Catet**: cadascun dels dos costats que formen un angle recte en el triangle rectangle.
- **CD-ROM** (informàtica): sistema d'emmagatzematge en disc òptic de només lectura.
- **Centre Geomètric**: es troba a $1/3$ del costat per la mediana i a $2/3$ pel vèrtex en el triangle.
- **Cícero** (impressió): unitat de mesura tipogràfica, que equival a 12 punts Didot (4,5126 mil·límetres). A EEUU s'utilitza la pica; 15 piques són iguals a 16 cíceros.
- **Cilindre**: Sòlid limitat per una superfície cilíndrica de ña qual la directriu és una corba tancada i per dos plans paral·lels (bases) que tallen la superfície.
- **Cimaci** m. *arq.* : gola, moldura amb forma d'S.
- **Cimbori** m. *arq.* : element arquitectònic format per una cúpula amb recolzaments i complements, la qual es col·loca en la nau principal amb el creuer d'un temple. La torre alçada damunt d'ell s'anomena torrecimbori.
- **Cimbres** f. *arq.* : contrucció provisional en fusta, per a construir arcs, voltes i cúpules.
- **Circ** m. *arq.* : lloc destinat entre els romans per a alguns espectacles, especialment per a la carrera de carros o de caballs.
- **Círcul**: àrea o superfície plana continguda dins de la circumferència.
- **Circuncentre**: nom que es dona al centre de la circumferència circumscrita en un triangle, punt on es tallen les mediatrises.
- **Circumferència**: corba plana, tancada, que té punts equidistants d'un altre, anomenat centre. La seua longitud és $C=2\pi r$. Les seues posicions relatives entre altres de semblants: exteriors, concèntriques i secants. **C. coaxials**: són aquelles que tenen el mateix eix radical.
- **Cisell**: instrument de talla, especialment emprat per a desbastar i treballar la pedra.
- **Claristori** m. *arq.* : cos alt de finestres situat en la nau central d'un edifici medieval, per damunt de las cobertes de la nau lateral, serveix per a il·luminar l'interior.
- **Clarobscur**: joc de llums i ombres present en qualsevol representació gràfica. La seua finalitat essencial és la de modelar les figures fingint la tridimensionalitat que li falta al suport pla.
- **Clavecí** f. *arq.* : peça que remata un arc de dovelles.
- **Cloisonné** f.: tècnica en esmalt que consisteix en col·locar una sèrie de làmines de metall que formen un cloendat per a evitar que els colors es barregen.
- **CMYK** (impressió): sigles angleses dels colors de quatricomia: Cian, Magenta, Grog i Negre.
- **Còdex** m. : llibre manuscrit en el qual es conserven obres o notícies antigues.
- **Codi**: conjunt de regles i preceptes que regixen un llenguatge.

- **Colofó** (impressió): text situat al final dels llibres i obres impreses en els quals s'indica el nom del impressor, lloc i data de la impressió. També se solen incloure les característiques tècniques de l'obra, tipografia emprada, tipus de paper,...
- **Collage**: (veu francesa). M. Forma del surrealisme pictòric. Consisteix en adherir articles heterogenis al llenç, pintant després damunt del conjunt resultant.
- **Collagraph** m. : tècnica de reproducció gràfica en la qual la matriu de cartó, tàblex, xapa de fusta... és la base per a pegar tot tipus de materials i afegir textures a la superfície.
- **Collarí** m. *arq.* : l'anell que acaba la part superior de la columna i rep el capitell.
- **Color**: impressió que produeix a la vista la llum reflexada per un cos. L'ull humà percebeix la longitud d'onda compresa entre 380 (c. Blau) i 780 (c. Roig) nanòmetres. Matís, lluminositat i saturació són els elements que caracteritzen i diferencien els colors. || **C. complementaris**: els que superposats determinen en la retina sensació de blanc. Verd i roig, grog i violeta i blau i ataronjat són colors complementaris entre si.
- **Columna**: recolçament de forma generalment cilíndrica, de molta més altura que diàmetre, composta de base, fusta i capitell i que serveix per a sostindre sostres o adornar edificis o mobles. En arquitectura poden ser: abalaustrada, adosada, composta, estriada, estil dòric, jònic o corinti, estil bizantí, estil gòtic, salomònica...
- **Còmic**: estructura narrativa formada per la seqüència progressiva de pictogrames, en els quals poden integrar-se elements d'escriptura fonètica.
- **Compàs**: instrument format per dues cames agudes, unides en els extrems superiors per un eix o clauet perquè puguin obrir o tancar i que serveix per a traçar corbes regulars i per a prendre distàncies.
- **Compondre**: Ordenar, segons les lleis estètiques i els cànons de la proporcionalitat, tots els elements que formen una obra pictòrica, de manera que mantinguen un efecte d'equilibri, de bellesa i de gràcia.
- **Composició**: art d'agrupar les figures i elements per aconseguir l'efecte desitjat.
- **Con**: cos geomètric limitat per una superfície cònica i per un plànol secant. Si aquest plànol és paral·lel a la directriu, el con és recte.
- **Concau**: que té, respecte al que mira, la superfície més deprimida en el centre que per les vores.
- **Condensar** (impressió): comprimir o estretar un tipus mantenint el seu cos i manxa, de manera que es faci més compacte i adquireixi més pes o color.
- **Conicitat**: relació entre la diferència dels diàmetres i la longitud d'un element troncocònic ($C=D-d/l$).
- **Contactes** (fotografia): prova en positiu al tamany de la pel·lícula que conté els negatius d'una informació.
- **Contafils** m. *d.gráf.* : lupa damunt un suport que permeteix huit a deu augments per a apreciar la qualitat d'una impressió, el seu registre, veure angles d'inclinació i tipus de punt emprat. Si està mil·limetrat, poden contar-se els fils.
- **Contorn**: perfil d'una forma creat mitjançant el traçat d'una línia o per contrast.
- **Contrafort**: suport vertical prou robust, que en arquitectura s'encarrega de rebre els empenyiments oblics dels arcs i de les voltes. || Esperò.
- **Contraposto** m. *esc.*: posició en la qual es fa bascular les figures sobre una de les seues extremitats. || Corba típica praxiteliana.
- **Contrast**: combinació de qualitats oposades en una relació. || **C.Simultani**: es dona en la juxtaposició de dos o més colors. Els complementaris i colors diferents de igual potència s'exalten mutuament, però si un és més feble serà influenciat per l'altre.|| **C.Sucesiu**: es dona quan es fatiga la retina per la excessiva concentració d'un color i perd sensibilitat al color, percebint per raó d'equilibri dels centres nerviosos de l'ull, el seu complementari.
- **Convex**: que té, respecte al que mira, la superfície més prominent en el centre que per les vores.
- **Copyright** (©): símbol que correspon al propietari legal d'un producte.
- **Corbes cícliques**: s'anomena així a les que s'obtenen pel moviment d'un punt d'una circumferència o d'una recta que roda sense relliscar circumferència o damunt una altra recta. La circumferència mòbil o la recta mòbil es diu ruleta i la línia damunt la qual es mouen es diu base. Poden ser segons la seua trajectòria cicloides, epicycloides, hipocicloides i pericycloides.
- **Corbes de Bèzier**: ferramenta en el disseny gràfic per ordinador per a fer corbes usant punts d'ancoratge. **C. de nivell** (topografia): línies de secció que s'indiquen per cada cota del plànol que les produeix.
- **Corda** f. : segment que uneix dos punts de la circumferència.
- **Coré** f. *esc.* : sacerdotisa vestida amb túnica, de cabellera radial i en ziga-zaga. || Korai.
- **Cornisa** m. *d.gráf.* : capçalera d'un periòdic en pàgines interiors que antecedeix als títols i que pot dur data, foli i secció de cada pàgina. || *Arq.*: coronament compost de moldures o cos voladís amb moldures, que serveix de remat a un altre.
- **Corona** f. : superfície compresa entre dues circumferències concèntriques. || Anell circular.
- **Corondell** m. *d.gráf.* : regleta fina que serveix per a separar amb una línia vertical dues columnes d'una pàgina.

- **Correlació** (geometria): correspondència projectiva entre elements de diferent nom, punt amb recta o recta amb punt, de dues figures planes.
- **Corro** (impressió): element bàsic de la rotativa que fa possible la impressió continua. Existeixen diverses classes segons la seua funció: entintador, portaplanxa, de manteta, de pressió, transportador...
- **Cosinus**: s'anomena cosinus d'un angle, o de l'arc comprés en ell, al cocient de dividir l'abscissa de l'extrem de l'arc pel radi.
- **Courós** m. esc. : antiga estatua grega del vencedor dels jocs atlètics heroïzats. || Kourós.
- **CPU** (informàtica): Unitat Central de Procés, derivat de les sigles angleses —*Unit Central Process*— que defineixen l'interior del sistema de l'ordinador.
- **Craquelat** rest. : hi ha moviment en les teles que fa que la capa pictòrica quartege, estos badalls s'anomenen quarteats o craquelats. Altres alteracions són quarteats prematurs, formació de cassolletes (es despren la imprimació del suport fent que s'alcen les voreres dels badalls cap a fora), abaldosaments (es despren la imprimació al esquifir-se la tela) i polsverulença (deterioració deguda a la desaparició o descomposició de l'aglutinant).
- **Creep** rest. : deformacions que es produeixen damunt de llenços grans per efecto de la fusta del bastidor.
- **Crismón**: anàgrama de Jesucrist.
- **Crochet** m. arq. : element decoratiu de l'arquitectura gòtica. Es un motiu de fulles vegetals que recorda un ganxet. Es sol emprar en els pinacles i en altres elements interiors.
- **Cromalín** m. d.gràf. : prova de color en sec obtinguda en paper sensible que mostra l'art final.
- **Cromlech**: monument megalític consistent en una sèrie de menhirs que circunden un espai de terreny.
- **Croquis acotat** : s'anomena així a la representació d'una peça feta a llapis i a mà alçada, en la qual es detallen totes les seues formes, dimensions, detalls i observacions constructives. És un dibuix ràpid o esborrador. No es un dibuix a escala.
- **Croquització**: es l'art de dibuixar a mà alçada, amb llapis, i sense instruments de dibuix; és essencial en el projecte.
- **Cub**: sòlido regular limitat per sis quadrats regulars.
- **Cubisme**: escola artística que descompon les formes en figures geomètriques, com si fóra el resultat de captar l'objecte des de molt diversos punts de vista. Van ser fundadors Picasso i Braque.
- **Cúpula**: cobert arquitectònic engendrat per un arc que segueix un moviment de rotació al voltant d'un dels seus eixos. S'assenta damunt un espai quadrat gràcies al sistema de trompes o petxines. || Volta semiesfèrica, volta de mitja taronja.
- **Cursiva** m. d.gràf. : lletres inclinades amb relació l'eix vertical i caiguda cap al sentit de la lectura. Així rep el nom de bastarda, bastardeta i itàlica.
- **Dadaïsme**: moviment artístic fundat en el Cabaret Voltaire, a Zurich, per Tzara, Arp i Janco l'any 1916, que intenta desacreditar tots els valors artístics anteriors per a substituir-los per allò incongruent i allò accidental. La seua postura és nihillista, anàrquica, irracional, amoral i primitivista.
- **Daga** († -): símbol que se sol utilitzar per a assenyalar notes al peu de pàgina.
- **Definició** m. d.gràf. : qualitat d'eixida en una impressió, grau de contrast de mig tons. per les característiques de les aplicacions informàtiques es defineix pel nombre de divisions entre el blanc i el negre. L'ull humà és incapaç de percebre gradacions superiors a 64 tonalitats de grisos. || Alta definició quan la impressió és capaç d'una resolució major de 1.200 PPP, punts per polzada.
- **Delete** (informàtica): instrucció per a esborrar o eliminar un *ítem* o signe en els programes informàtics.
- **Denticle** m. arq. : xicoteta peça de forma aproximadament cúbica, que es col·loca en línies en les cornises de l'entaulament clàssic.
- **Descendent** m. d.gràf. : per oposició a l'asta ascendent, aquella que baixa de la línia base. Tenen asta descendent g, j, p, q i y. També excedeix lleugerament la línia base aquelles formes que es recolzen en forma corba com la O i la Q i el signe coma (,) o aquells que són subíndexs.
- **Détournement** és una estratègia que consisteix a apropiarse d'elements de mitjans populars o molt coneguts per a crear un nou treball amb un missatge diferent, sovint oposat a l'original.
- **Diagonal**: és la recta que uneix dos vèrtexs no consecutius.
- **Diagrama** m. d.gràf. : maqueta d'una pàgina d'una publicació, en la qual se situen els distints components: publicitat, titulars, textos i gràfics. || Esboç, *dummy*, maqueta.
- **Didot** m. d.gràf. : sistema de mesura en tipografia creat per Didot, que té com a unitat el cícero dividit en 12 punts, que equival a 0,376 mil·límetres. || Punt.
- **Difracció**: canvi de direcció de les ones al voltant d'un obstacle.
- **Difusió**: desviació desordenada dels raigs de llum.
- **Digital** (informàtica): llenguatge binari informàtic, basat en les investigacions matemàtiques de Boole i que en lloc d'emprar deu dígit només necessita dues unitats: 0 i 1, obert o tancat, encés o apagat, veritable

o fals. Les infinites seqüències de conjunts amb les seues combinacions permeten fer d'aquest llenguatge universal un sistema que oferisca la representació de signes, sons, imatges...

- **Dimensió**: llargària, extensió o volumen d'una línia, una superfície o un cos, respectivament.
- **DIR** (informàtica): abreviatura de directori. Comandament en el sistema operatiu MS-DOS que permet conèixer el contingut d'un disc dur.
- **Direcció**: Posició donada per la tensió cap a un destí. Té vinculació intrínseca amb el moviment que la direcció és la direcció del moviment. Figures i formes manifesten moviment o tensió en la direcció dels seus eixos, vèrtexs o contorns.
- **Director** m. *d.gràf.* : quadrat dins d'una pàgina que conté les dades relacionades amb la publicació.
- **Disc dur** (informàtica): dispositiu d'emmagatzemament de memòria masiva, circular, rígida i magnètica.
- **Disc òptic** (informàtica): dispositiu d'emmagatzemament mitjançant gravació làser. Pot ser regravable o només de lectura. || CD-ROM.
- **Dispersió**: separació de la llum en les seues longituds d'ona, p.e. fent passar per un prisma de cristall de cares no paral·leles.
- **Disquete** (informàtica): disc portàtil, flexible, magnètic d'emmagatzemament.
- **Disseny**: procés d'anàlisi, creació i desenvolupament de productes per a la seua fabricació en sèrie. La seua finalitat és cobrir les necessitats funcionals i estètiques de la societat. En el disseny d'un producte és precís tindre en comte els principis funcionals, possibilitat d'execució en sèrie, comercialització i cost.
- **Disseny gràfic**: instrument al servici d'un mitjà de comunicació imprès o audiovisual que empra text, il·lustració, fotografia... amb intenció de cridar l'atenció vers un missatge.
- **Divisionisme**: corrent pictòrica sorgida a França a finals del segle XIX. El procediment dels impresionistes d'aplicar colors purs, uns al costat d'altres, amb la finalitat de crear el matís de color per a ser captat a certa distància mitjançant la barreja visual fou sublimat i perfeccionat per Georges Seurat (1859-1891), qui realitzava l'aplicació esquemàtica de colors inquebrantables amb forma de punts o comes. Aquest nou estil, conegut com puntillisme i denominat divisionisme pel propi Seurat, fou presentat per primera vegada davant del públic en una exposició dels «indépendants» celebrada a París el 1884.
- **Document**: font d'informació escrita emprada per a la realització d'una informació. Article, reportatge o qualsevol altre tipus d'informació, siga periodística o no, per extensió, en informàtica, també s'aplica a dibuixos, fotos i imatges.
- **Dol**: línia grossa en negre, la seua grossària és de 4 punts o major.
- **Dolly**: trespeus amb rodes per a la càmera (cinematografia).
- **Dolmen**: monument megalític format per grans pedres que sostenen unes altres horitzontals.
- **Dovelles** f. *arq.* : cadascuna de les peces que formen un arc, amb les seues voreres generalment radials.
- **DPI** (informàtica): Dots Per Inche, Punts per Polzada. Unitat de resolució per a mesurar la qualitat d'impressió. Les impressores làser ofereixen 300 PPP; en l'actualitat ja han arribat als 600 i 1.200 PPP. Fins a 600 punts es considera baixa resolució i unitats superiors es defineixen com a mitja definició. Les filmadores tenen eixides de 1.200, 2.400 i 3.400 PPP. També s'aplica a la qualitat d'escàners. Les últimes generacions d'estos models aconseguen els 5.000 PPP de resolució en lectura.
- **Draps banyats**: tècnica escultòrica introduïda en la Grècia clàssica per Fidias en la qual el teixit del tors es pega al bust femení i s'endevina l'anatomia.
- **Dripping**: tècnica pictòrica per la qual se'n aboca des del tub directament.
- **Edició**: conjunt d'exemplars amb les mateixes característiques posats a la venda. || Edició extraordinària, tirada especial dels diaris o revistes després d'haver realitzat la normal. || També, acció d'elaborar i organitzar el contingut d'una pàgina, secció o publicació completa.
- **Edícula** f. *arq.* : marc d'una fornícula format per dues columnes i un frontó. Molt utilitzat en l'arquitectura clàssica per a enmarcar les finestres i les portes. || Tabernacle.
- **Editorial**: article que expressa l'opinió del mitjà o diari en el qual es publica. || Amb el article femení ("una editorial") fa referència a l'empresa de llibres.
- **Efecte eurítmic** (composició): correcció de les deformacions perceptives del punt de vista del espectador (p.e. la Venus de Milo construïda per a ser vista des de dalt).
- **Eflorescències** rest. : sals depositades per efecte de la humitat.
- **Egipci** (impressió): tipus de lletra amb rasgos de igual grossària, rematats pel serif. Unes altres famílies són Menfis, Karnak, Rockwell.
- **Eidolas** (percepció): concepte sobre teories perceptives defensades per Demòcrit i Lucreci en el qual els objectes envien imatges de si mateixos contínuament i en totes direccions.
- **Eix radical** (geometria): de dues circumferències coplanàries és el lloc geomètric dels punts del plànol que tenen la mateixa potència respecte de les dues circumferències.
- **El·lipse** (geometria): corba tancada i plana, que els seus punts constitueixen un lloc geomètric que té la propietat que la suma de distàncies de cada un dels seus punts fins a altres dos de fixes és constant.

- **EM** m. *d.gràf.* : norma anglesa per a definir l'espai equivalent a un quadrat que té per costat el valor del cos emprat. Per exemple, en cos 12, serà de 12 per 12 punts. S'emprà per a sagnar textos al principi de paràgrafs en la primera línia, en general, amb el valor del cos de composició.
- **Embuxat** m. *d.gràf.* : producte dins del periòdic imprés apart.
- **Emissor**: el que organitza una informació, codifica i transmeteix.
- **Empelt** m. *rest.* : introducció d'un fragment de teixit de les dimensions adequades i que deu pareixer el màxim possible al suport original.
- **Emulsió**: capa de material fotosensible de la pel·lícula o paper.
- **Encapçalament** m. *d.gràf.* : cap d'una informació que pot constar d'antetítol, títol, subtítol i sumari.
- **Encàustic**: pintura realitzada aglutinant ceres amb pigments i que es coneix des de temps dels romans.
- **Engasat** m. *rest.* : consisteix en cobrir total o parcialment la pel·lícula pictòrica amb paper o teixit fi. Este recobrimient permet consolidar temporalment esta capa mentre són realitzats els tractaments al suport.
- **Engranatge** m. *mec.* : és el conjunt de dues rodes dentades, una de les quals fa girar l'altra. L'objecte dels engranatges és transmetre un moviment de rotació entre dos arbres o eixos. En un engranatge, rep el nom de roda la que presenta major nombre de dents, i pinyó el de menor nombre de dents.
- **Enquadre**: delimitació bidimensional d'un espai, referida a dues ordres d'espai distints: el de la superfície del paper i el representat figurativament pel dibuixant. Fa referència també al tipus de plànol en cinema.
- **Enllaç** m. d. tècnic : unió armònica de dues o més línies corbes entre sí o rectes i corbes, de manera que apareix com a una sola línia continua.
- **Entasi** f. *arq.* : part més voluminosa de la fusta d'algunes columnes.
- **Entaulament**: part horitzontal que descarrega damunt les columnes. Els elements que el formen són: arquiteau, fris, cornisa, frontó i acroteri. || Estilobat.
- **Entelado** m. *rest.* : consisteix en adherir un teixit protector al suport tèxtil.
- **Entradeta** m. *d.gràf.* : primer paràgraf d'una informació, on es resumeix allò més important. || *Lead*.
- **Envoltant** f. : corba engendrada per la trajectòria que descriu un punt d'una recta tangent a la circumferència sobre la perifèria de la circumferència.
- **EPS** o **EPSF**: *PostScript* Encapsulat. Format d'arxiu d'imatge apropiat per a la impressió i filmació d'imatges. Per a la seua visualització en pantalla sol portat inclosa una imatge de visualització de baixa resolució.
- **Equí** m. *arq.* : moldura convexa més estreta en la seua arrencada.
- **Equilàter**: vocable que fa referència a la igualtat dels costats, atribuït generalment al triangle de costats iguals.
- **Equilibri**: distribució de parts per la qual tot arriba a mantenir-se en una situació de repòs.
- **Equivalència** f. : dues figures són equivalents quan tenen diferent forma però igual superfície o àrea.
- **Ergonomia**: ciència que estudia les relacions existents entre el cos humà i els objectes que el voltejen, l'home és la mesura patró o unitat de mesura de tot allò construït per a la seua utilitat.
- **Esbatiment**: ombra tallada que fa un cos damunt d'altre perquè l'intercepta la llum.
- **Esbós**: dibuix que es fa com a estudi preliminar per a una obra de més importància.
- **Escaire**: plantilla triangular que té angles interns i són: $45^\circ + 45^\circ + 90^\circ$.
- **Escala**: relació de semblança que s'estableix entre el dibuix i l'original. **E. Gràfica**: és una tira de cartolina o paper que té una vorera on s'assenyalen les divisions o subdivisions de l'escala que es va a emprar. Consta d'escala i contraescala i dona medicions amb 2 xifres exactes.
- **Escalímetre**: regle rígid de secció triangular que disposa de 6 escales distintes, dues en cada aresta.
- **Escàner** (informàtica): captador d'imatges, els n'hi ha de mà, de diapositives, de sobretaula i cilíndric (que obté més resolució i qualitat). Mitjançant el software adequat, pot reconèixer textos per a integrar-los posteriorment sense necessitat de teclejar-los.
- **Escòcia** f. *arq.* : moldura cóncava i profunda.
- **Escorç**: representació de qualsevol forma en perspectiva forçada i poc usual. P.e. una persona vista desde dalt o des de baix.
- **Esfinx**: animal fabulos amb cap, coll i pit de dona, i cos i potes de lleó.
- **Esfumat** m. : es diu així a les ombres degradades en pintura o de to suau que emboliquen les siluetes.
- **Esfumí**: es compona de paper enrotllat, amb els extrems aplanats per a treballar en zones amples o en punta per a xicotets detalls. S'utilitza per a difuminar en les tècniques seques.
- **Eslogan**: s'ha generalitzat l'ús d'un llenguatge concís, breu i directe que es sol concretar en una frase amb la qual es pretend dir més d'allò literal. L'eslogan intenta cridar l'atenció mitjançant l'al·lusió a interessos i preocupacions comuns de l'auditori.
- **Esmalt**: significa en la seua concepció més general, cristall compost de matèries vitrificables o fusibles diversament colorejades que poden aplicar-se sobre suports com a terra (ceràmica), vidre o metall, i que té temperatura de cocció superior als 500°C .

- **Espaciat**: blanc entre signes, paraules o elements distints.
- **Espàrrec** m. *mec.* : tija cilíndrica roscada a cada extrem, un dels quals es rosca a una peça mentre l'altre queda assegurat sobre l'altra peça mitjançant una femella.
- **Espiral**: és la trajectoria d'un punt que gira al voltant d'un altre allunyant-se constantment d'ell. La defineix el pas (distància entre dues voltes consecutives), el nombre de centres, nombre de voltes, el sentit del gir.
- **Esquema**: imatge estilitzada, subdividida, descomposta per a ser exemplificada.
- **Esteatopigia**: hipertròfia adiposa d'atributs sexuals característica de figures com les Venus de Willendorf, Grimaldi o Laussel.
- **Estil**: síntesi visual dels elements, les tècniques, la sistaxi, la instigació, l'expressió i la finalitat bàsica.
- **Estilògraf**: s'anomena així a la ploma que té un manec vuit i que s'ompli de tinta, la qual al escriure baixa automàticament als punts amb la quantitat necessària.
- **Estípit** m. *arq.* : pilastra amb forma de piràmide truncada, amb la base menor cap avall.
- **Estrep** m. *arq.* : esperó d'arc o volta. || Botarell, contrafort.
- **Estria** f. *arq.* : mig canal que se sol llaurar en algunes columnes o pilastres daltabaix.
- **Estrigils**: ornamentació a base d'acanaladures sinuoses en "s".
- **Estructura**: distribució, organització, correspondència, construcció d'un cos.
- **Estuc**: preparat d'algeps i cola que serveix com a base per a pintar o dorar damunt, o per a farcir llacunes en restauració.
- **Ethernet** (informàtica): tipus de xarxa d'àrea local que uneix fins a 1.024 nots.
- **Euclides (Postulat d')**: per un punt exterior a una recta no es pot traçar més que una paral·lela a esta recta.
- **Expandir** m. *d.gràf.* : procediment contrari a condensar els textos s'eixamplen sense modificar la resta dels valors en cos i taca. Permet obrir l'escriptura alleugerant el seu color.
- **Expresionisme**: moviment artístic de principis del s. XX desenvolupat principalment en la pintura i les arts gràfiques i, en menor mida, en l'escultura. Va sorgir com a resposta a l'impressionisme, el qual va escomençar a ser questionat en les darreries de la dècada dels '80, i com a reacció front al Naturalisme i l'Academicisme, els expresionistes cerquen l'espiritualització i l'objectivització renunciant a la reproducció fidel de la realitat.
- **Exterior** m. *d.tèc.* : posició relativa entre recta/circumferència quan la distància al centre es major que el radi de la circumferència.
- **Facsimil**: reproducció d'una obra amb totes les seues característiques originals. Fins i tot es cerca imitar el tipus de paper o suport amb el fi de donar major versemblança.
- **Faldó** m. *d.gràf.* : part inferior d'una pàgina oposta a la capçalera.
- **Família** (tipografia): conjunt de tipus que tenen unes característiques comuns de disseny i traçat. Dins d'una mateixa família s'agrupen en redones, negres, cursives, estretes, amples, i les noves possibilitats de buides, ombrejades, subratllades, creuades... Dins de l'àmbit de la informàtica se les anomena fonts.
- **Fauvisme**: grup d'artistes francesos sorgit el 1905 en torn a H.Matisse, el qual va combatre la descomposició impressionista del color amb colors purs i increbantables despreciant la reproducció exacta. Des del 1900 André Derain i Maurice de Vlaminck desenvoluparen el principi d'un intens colorit en combinació amb una composició simple, basant-se en la pintura de Van Gogh. El màxim exponent d'aquesta tendència, relevada pel cubisme a partir del 1907, fou Henri Matisse.
- **Femella** f. *mec.* : peça foradada i roscada per dins per poder acoblar-se amb el caragol.
- **Fil** m. *mec.* : és cadascun dels vèrtex o crestes de la rosca.
- **Filet** m. *d.gràf.* : làmina metàl·lica de coure, de la mateixa altura que els tipus, que imprimeix una o més ratlles. S'emprà per a separar columnes (corondell), parts d'un cap o per a requadrar. || Ratlla amb major taca que la fina.
- **Filmació** (informàtica): una vegada finalitzada la fase de disseny, amb el disquette o el sistema d'emmagatzematge oportú es filma el document per a obtenir els fotòlits, des dels quals i una vegada montats, s'obtinran les planxes d'impremta.
- **Filmadora** (informàtica): unitats o perifèrics connectats al ordinador, als quals es possible transferir les pàgines amb tot el seu contingut ja elaborat per a sensibilitzar el paper o pel·lícula positiva o negativa, amb el fi d'obtenir alta resolució abans de revelar i passar a la planxa d'impressió.
- **Finestrat** m. : tècnica d'esmalt que consisteix en formar alveolats translúcids sense metal·les com a suport, que produeixen l'efecte de vidriera. Original de Rússia. || Plique à jour.
- **Fitxer**: conjunt de registres seleccionats com a una sola unitat . Document unitari informàtic, acabat per a arxivar o ja arxivat.
- **Flamíger** m. : etapa final de l'estil gòtic, anomenat també florit, per la seua complicació i abundància decorativa.
- **Fletxa** f. : segment que uneix el punt mig d'un arc i el de la corda correspondent. || Sagita.

- **Flexografia:** tipus d'impressió en relleu, derivat de la impressió tipogràfica que usa clixés plàstics i tintes fluïdes de capa prima que eixuguen per evaporació, calor, usant un joc de color per a cada clixé. S'utilitza molt per a pel·lícules plàstiques, envoltoris, laminacions i bosses, tetra pak, faixes retràctils de pvc i caixes de cartó.
- **Foli m. d.gràf. :** en el seu origen full plegat en quatre pàgines. Es designa així al nombre de la pàgina. En totes les obres deu respectar-se la disposició de nombres impars per a les pàgines de la dreta, ja siga en romans o aràbics, perquè s'inicia el comte des de la primera. En general, les obres deuen ser múltiples de huit per a obtenir plecs o mig plecs. O, com a mínim, de quatre per a no tindre que introduir fulls solts.
- **Font m. d.gràf. :** vocable per a expressar una família de tipus electrònics.
- **Forma:** contorn perceptual dels objectes.
- **Formatar (informàtica):** operació previa sobre un disc per a que reconega el sistema operatiu i permeta l'emmagatzemament d'informació.
- **Format:** ve definit per la proporció existent entre els seus costats (horitzontal/vertical).
- **Fotocomposició m. d.gràf. :** composició de textos obtesa amb projecció a través de lents. El material sensible es revela posteriorment.
- **Fotografia:** es una forma de registrar imatges utilitzant una càmera obscura. Esta càmera allotja en el seu interior material fotosensible i està provista d'una lent. El material fotosensible, que conté grans de compost d'argent, canvia al exposar-se a la llum. El material exposat es procesa després en l'obscuritat amb substàncies químiques de revelat i fixat. S'obté una imatge en negatiu, que s'imprimeix en paper utilitzant una ampliadora en el quart obscur. Esta còpia es revela amb substàncies químiques per a positius; després es fixa, es llava i s'eixuga. ||**F. rasant:** aquella que il·lumina l'objecte amb una inclinació de 20°. ||**F. al trasllum:** des de darrere de l'objecte; en rest. de llenç ens ofereix detalls de la capa pictòrica, de l'estat del suport, de la pincellada...
- **Fotòlit m. d.gràf. :** còpia d'una imatge o un text en un suport plàstic. Normalment es trama, encara que algunes vegades pot ser només una línia.
- **Fotomecànica m. d.gràf. :** departament tècnic que elabora imatges, color i el procés d'imposició i muntatge previ a la impressió, abans d'anar al passat de planxes.
- **Fotopolímer m. d.gràf. :** suport plàstic per a imatges i pàgines que s'ha emprat en rotatives que abans de transformar-se empraven teules d'alliatge de plom, estany i antimoni.
- **Fresc m. :** mètode de pintura mural en el qual els pigments terrosos barrejats amb aigua i cal s'apliquen damunt de la paret amb l'arrebossada fresca (buon fresco), i es crea una superfície compacta, o seca (fresc sec), que pot clivellar.
- **Fris m. arq. :** part de l'encobriment que media entre l'arquitrav i la cornisa.
- **Frita f. :** compost de materials refractaris i fundents que s'empleen com a vehícul dels òxids metàl·lics o colorants en els esmalts.
- **Frontó m. arq. :** remat triangular d'una façana o d'una pòrtic.
- **Frotatge:** tècnica d'expressió per la qual es refrega la superfície pictòrica.
- **Fumage:** tècnica d'expressió per la qual es fume la superfície pictòrica.
- **Fusió en mosaic:** barreja que efectuen els nostres ulls dels colors, p.e. la sorra de la mar, els punts de la televisió...
- **Fusta m. arq. :** part de la columna que està entre el capitell i la base.
- **Futurisme:** moviment artístic i revolucionari, nascut el 1909 i encapçalat pel poeta italià Marinetti. Proclama el cult a la velocitat, a la màquina, a la inestabilitat de les coses, a la simultaneïtat de sensacions, i el trencament amb el passat per alliberar la nova generació d'artistes i literats. els pintors i escultors més representatius són els italians Boccioni, Balla, Carrà i Soffici.
- **Gablete m. arq. :** remat de la coberta d'un edifici format per dues línies rectes i angle agut.
- **Galerada m. d.gràf. :** primera prova d'un text ja compost abans de la seua correcció.
- **Galgues (mecànica):** plantilles amb forma de pinta utilitzat per a mesurar el perfil de rosques. || Pintes de rosques.
- **Gama:** escala, gradació de colors.
- **Ganància m. d.gràf. :** augment que pateix la trama al llarg de la tirada durant la impressió a causa de l'efecte de l'entintat i presió continuada.
- **Geometria:** part de les matemàtiques que tracte de les propietats i mesures de l'extensió. **G. Descriptiva:** part de la geometria que té per objecte la representació de coses mitjançant projeccions planes. **G. Mètrica:** estudia les transformacions en què es conserven determinades característiques mètriques, són transformacions mètriques la traslació, el gir, les simetries, l'homotecia. **G. Plana:** la que se'n ocupa dels cosos de dues dimensions. **G. Projectiva:** estudia les transformacions en què únicament es conserven les característiques projectives o invariants projectius.
- **Gigabyte (informàtica):** unitat de memòria que equival a 1.024 Megabytes.

- **Gir** m. *geom.* : moviment directe del plànol que manté fixe un punt del mateix. Definit pel centre de gir, angle i sentit.
- **Giola** f. *arqu.* : nau que circumda l'absis en l'arquitectura romànica i gòtica. || Deambulatori.
- **Globus** (còmic): és una forma convencional que serveix per incloure els diàlegs o pensaments dels personatges. || Bocadillo.
- **Goma d'esborrar**: les gomes blandes o mal-leables són les millors, la goma india tendeix a tacar i deteriorar el paper així com a engrèixar-lo.
- **Gòtic**: vocable que s'aplica a l'art que va florir en l'Europa Medieval del s. XIII al Renaixement. Arriba a la seua màxima expressió en l'arquitectura. En oposició al romànic, que es un art horitzontal i massís, el gòtic és vertical i esbelt. Les voltes ojivals que s'empran a partir del s. XIII descarreguen el seu pes sobre els contraforts a través dels arbotans, per la qual cosa els murs apenes són necessaris; els espais es cobrixen d'enormes vidrieres que donen claredat als interiors.
- **Gouache**: pintura opaca de base aquosa al temple o amb aglutinant (goma aràbiga o tragacant).
- **Graderia** f. *arqu.* : esglaons o grades que s'elevan amb uniformitat uns damunt d'altres. || Graonada, grada.
- **Granejador** m.: instrument utilitzat en gravat d'acer i dotat de moltes puntes disposades en semicírcul, de manera que mitjançant un moviment de zumzeig, va punteant la planxa, i va fent una textura formada per punts, que com més s'insisteix més espès està. || Berceau, rocker.
- **Gravat**: tècnica de reproducció gràfica que consisteix en incidir directament o amb ajuda d'àcids sobre una matriu, la qual s'ompli de tinta i s'imprimeix gràcies a la pressió del tòrcul damunt del paper. Si la matriu és de metall es diu gravat calcogràfic, si és de fusta, xilografia, si és de linòleum, linoleografia, damunt de pedra, litografia...
- **Gravar**: introduir dades en una unitat informàtica. També, operació de passar a un suport imatges.
- **Grafisme**: aquella línia que manté la mateixa grossària en tota la seua extensió.
- **Grafit**: el grafit natural es redueix a pols i es barreja amb argila, s'amassa bé, se li dona forma, es deixa eixugar i es cou. Això, embolicat en fusta de cedre és allò que coneixem com a llapis. Va ser inventat per Conté al 1790 i la seua duresa varia segons la proporció dels seus components i del grau de cocció (més grafit=més moll).
- **Greca** f. : adornament format per una faixa en la qual es repeteix la mateixa combinació d'elements decoratius.
- **Grif**: animal fabulós, mig cos amunt àguila i de mig cos avall lleó.
- **Gúbia**: ferramenta de tall corba o en forma de "V" que serveix per a la fusta. Hi ha uns tipus especials per a linòleum.
- **Hardware** (informàtica): tot element físic d'una unitat informàtica: teclat, pantalla, disc dur, ratolí...
- **Harmonia**: principi estètic relacionat amb la unitat de l'obra en allò que es refereix als seus valors formals.
- **Hèlice**: corba de longitud indefinida que pega voltes a la superfície d'un cilindre, i que forma angles iguals amb totes les generatrius.
- **Hieràtic, ca** : pertanyent o relatiu a les coses sagrades o als sacerdots. || Es diu de l'escultura o pintura religioses, que reproduïxen formes tradicionals.
- **Higroscopicitat** f. *Rest.* : capacitat dels materials d'absorbir aigua.
- **Hipèrbola**: corba plana, oberta, amb dos branques, lloc geomètric dels punts que té una diferència de distàncies a altres dos punts fixes constant.
- **Hipogeu**: volta subterrànea, excavada a la vessant d'una muntanya o en una roca, on els antics egipcis conservaven els cadàvers dels faraons.
- **Hipotenusa**: costat oposat a l'angle recte en un triangle rectàngul.
- **Homografia**: correspondència entre dos figures planes que es relacionen mitjançant projeccions i seccions.
- **Homologia** (geometria): transformació geomètrica d'una figura en una altra, coplanària, de manera que entre elles compleixen aquestes relacions: els punts homòlegs estan alineats amb un punt únic, centre d'homologia, i les rectes homòlogues es tallen en un mateix punt doble d'una recta única, eix d'homologia.
- **Homotècia** (geometria): és una transformació isomòrfica en la qual hi ha una relació entre dues sistemes de punts disposats de tal manera que cada dos d'una sèrie que estiguen en línia recta, tindran un centre comú i les distàncies al centre tindran una raó constant.
- **Host** (informàtica): ordinador principal d'un sistema d'ordinadors.
- **Igualtat** f. : dues figures són iguals quan superpostes coincideixen, és a dir, que tots els seus elements són iguals.
- **Il·lustració**: en general, dibuix, vinyeta, imatge, foto o qualsevol element d'un projecte gràfic distint als tipus d'escriptura.
- **Imatge**: representació sensible de les coses.
- **Imposició** m. *d.gràf.* : planificació previa, d'acord amb la màquina d'impressió, que permet situar les pàgines de tal forma que, quan es pleguen i enquadernen, resulten ordenades segons el foli.

- **Imprimació**: preparació del suport damunt del qual es pinta en funció del material amb el qual s'incideix sobre ell. Sobre llenç la imprimació ha de ser flexible.
- **Impressió d'injecció** (ink jet - informàtica): la informació digititzada d'una computadora dirigeix la tinta a través de forats per a crear patrons alfanumèrics o de punts. Per aquests forats es ruixa la tinta polvoritzada per a formar les imatges en el paper.
- **Impresionisme**: moviment artístic aparegut en França durant l'últim terç del XIX que tendeix a no reflectir la realitat sinó a reflectir la impressió que ella deixa en l'autor. Les primeres manifestacions d'aquesta tendència es van donar en pintura i el seu nom fou suggerit, en 1874, pel crític Leroy pel quadre de Monet *Impressió sol naixent*.
- **Impressora** (informàtica): perifèric connectat a l'ordinador. Existeixen diversos tipus segons siga la seua impressió: matricial —caràcters composts de punts mitjançant la pressió sobre una cinta entintada—, de margarita —cada caràcter s'imprimeix d'una sola vegada mitjançant gir de la margarita—, làser —la impressió es realitza mitjançant la creació d'un camp magnètic damunt un corró de seleni (les carregues electroestàtiques es transfereixen al paper i a una temperatura d'uns 120° C en les zones en les que el tonner es fixa) —, de raig de tinta —la tinta es filtra a través d'una reixeta—.
- **Incentre**: punt on es creuen les bisectrius, centre de la circumferència inscrita.
- **Inclinació**: relació entre la diferència dels radis i la longitud d'un element troncocònic ($I = D - d / 2l$).
- **Infografia**: aplicació de la informàtica a la representació gràfica del tractament de la imatge.
- **Infogràfic**: fusió d'informàtica i grafia. Modern sistema de representació informativa basat en dibuixos realitzats per ordinador o a mà, amb posterior escanografiat, que mostra gràfics i text.
- **Input** (informàtica): entrada de dades en un ordinador.
- **Insolar** (impressió): exposar les planxes per a rebre el contingut informatiu dels astralons que contenen les pàgines.
- **Intensitat**: tant per cent de saturació en la taca d'impressió. El 100% es correspon amb el negre absolut i el 0% amb el blanc.
- **Interlineat** *m. d.gráf.* : distància entre dos línies base consecutives. No necessàriament deu ser igual al cos del text. En general, es recomanable obrir un poc més l'interlineat (triar un nombre major que el cos de lletra). Encara que en ocasions es pot invertir, sempre que no es sobreimprimisquen les astes descendents amb les ascendents de la línia següent. En l'acotació s'indica amb el primer número el cos i amb el següent l'interlineat. P.e.: cpo 8/9, indica cos 8 de composició interlineat 9.
- **Intro** (informàtica): tecla de retorn de línia i també equivalent a execució o confirmació d'un comandament o mandat previ, OK.
- **Instal·lació**: gènere d'[art](#) contemporani on allò exposat no és un objecte sinó un conjunt d'objectes. Aquest conjunt forma una única [obra](#) per on l'espectador pot transitar i sovint, pot tocar o interaccionar amb alguns objectes.
- **Inversió** (geometria): transformació geomètrica anamòrfica que utilitza el concepte de potència: donat un punt fixe O i una constant K, es diu que A' és el invers d'A quan està en la recta OA i s'acompleix que: $OA \cdot OA' = K$.
- **Irradiació**: efecte segons el qual els colors, especialment els clars, guanyen intensitat quan es destaquen damunt un fons fosc.
- **ISO**: sigles de Organització Internacional d'Estàndars.
- **Japonisme**: terme utilitzat per a designar la influència de l'art japonés en els impresionistes i en altres tendències artístiques posteriors, com el Modernisme. La accentuació de la línia i l'esglaonament llis dels distints plànols pictòrics, així com l'intens colorit, són les principals característiques d'aquest estil pictòric.
- **Kernm. d.gráf.** : interlletratge. Espai blanc entre dos tipus consecutius, de manera que pel seu dibuix específic oferisquen la sensació òptica de mantindre equidistància idèntica a la d'altres tipus de distint traçat o dibuix. P.e.: A, Y, V per tindre astes inclinades, requerixen un kerning distint de N i L, que tenen astes verticals. El resultat deu ser uniform en quan al blanc interior entre els dos tipus.
- **Kilobyte** (informàtica): mesura de memòria dels ordinadors. Equival a 1.024 bytes.
- **LCD** (informàtica): sigles de pantalla de cristall líquid.
- **Línia**: es una successió de punts. S'anomenen amb minúscules. || Gravats o imatges reproduïts sense trama. || Conjunt de caràcters que es componen sense retorn amb una mateixa longitud. **L. basem. d.gráf.** : traç o línia imaginària sobre la qual descansen o es recolzen les lletres. Les astes descendents cauen per sota la línia base. **L. cinètiques**: signes convencionals del llenguatge del còmic que serveixen per a suggerir el moviment de personatges i objectes. **L. de fuga**: línies de construcció que convergeixen en el punt de fuga en una pintura amb perspectiva central. **L. recta**: es el traçat més curt entre dos punts. **L. rectes paral·leles**: són les que, estant en un mateix plànol, no es tallen per més que s'allarguen en un espai finit, sinó que equidisten en tota la seua longitud.

- **Lineatura** (impressió): concepte utilitzat per impressors i que es refereix al nombre de línies per polzada —o centímetre—. La lineatura serà diferent en funció del suport; així, per a diaris s'empran lineatures vora les 85 línies; per a revistes 133-150 línies; per a revistes d'art o fullets d'alta qualitat fins a 200 línies per polzada.
- **Linografia**: gravat en relleu realitzat amb una matriu de linòleum treballada amb gúbies.
- **Linolina** rest. : materia dura i transparent en la qual es converteix l'oli de llinosa en contacte amb l'aire absorbent oxigen.
- **Litografia**: tècnica de gravat planigràfica realitzada originàriament sobre pedra calcàrea. En base a les propietats per les quals aigua i oli es repelen es prepara la matriu en les zones on acceptarà la tinta grasa.
- **Llacuna** f. Rest.: falta en l'obra d'art original, p.e. el vuit deixat per la pintura al caure.
- **Llapis de colors**: són una barreja aglutinada amb cola de pigment, argila i farcit. Existeix una varietat amb un component soluble a l'aigua en la seua mina que fa possible la dissolució en una aiguada transparent.
- **Llenç**: devem distingir entre llenç (tela) i bastidor. La millor tela és la de llinet, seguida de la de cotó. El cànem també s'utilitza bastant però es torna trencadís amb el temps.
- **Llençol** (impressió): format per a periòdics de grans dimensions, 400 x 600 mil·límetres; sol ser el doble que el format tabloid.
- **Llei de la balança**: consisteix en col·locar formes semblants en tamany, color, configuració i significació per tal de trobar l'equilibri a la composició.
- **Llibre d'artista**: objecte artístic amb referències bibliòfiles.
- **Lligaduram. d.gràf.** : unió de tipus, com a fi i ff. Si s'aplica el kern inadequat, estes opcions pareixen estar foses, creant confusió en la lectura. En ocasions es lliguen tipus per a crear un efecte òptic, especialment en manxetas i logos, ja que es cerca economitzar traços reiteratius.
- **Llinda** f. arq. : : part superior de la porta que carrega damunt las muntants.
- **Lloc geomètric**: conjunt de punts que gaudeixen de determinada propietat comú. El lloc de punts que equidisten d'un punt donat és una superfície esfèrica.
- **Lluminositat**: valor de la lluentor del color.
- **Llum**: és un tipus d'energia que té com a comportament un conjunt de xicotetes partícules o corpúsculs lluminosos o bé com de naturalesa ondulatoria. Segons la longitud d'ona serà el color que el cos il·luminat rebutge. || **L. Blanca o incolora**: aquella que percebeixen els humans. || **L. Cenital**: aquella que ve des de dalt. || **L. Nadir**: aquella que ve de per baix cap amunt. || **L. Negra**: aquella que està per baix o per dalt de la franja visible humana (de 380-770 nm).
- **Logotip** m. d.gràf. : dibuix de marca registrada que identifica a les empreses. En general, els logos es basen en aplicacions tipogràfiques a les quals se'ls personilitza per a distingir-les.
- **Lustre** m. : ceràmica de reflexos metàl·lics, coure i or, introduïda pels àrabs en Espanya al s. XIII i d'origen persa. Una d'ells és el vidriat estannífer, anomenat en Itàlia "majòlica".
- **Macro** (informàtica): llista emmagatzemada de dos o més comandaments que, al activar-se, executa eixos comandaments.
- **Magatzine**: format que s'obté de doblegar el tabloid amb dimensions pròximes al foli.
- **Mail-art**: treballs enmarcats dins de l'àmbit artístic, que té com a base la comunicació postal. La clau està en el mitjà emprat, utilitzat de manera distint a allò acostumat. El correu, el fax o els e-mail són la xarxa de distribució de dades, propostes, obres, i fins i tot el marc d'exposició.
- **Mandorla**: aurèola amb forma d'òval truncat, i més tard despuntat per dalt i per baix, dins de la qual es col·locaven en l'Edat Media les imatges del Salvador, de la Verge i d'alguns sants.
- **Manierisme** m. : estil de les darreries del segle XVI, escomençat a Itàlia. S'allunya de les convencions clàssiques sobre els ordres i la proporció, exagera, manipula i deforma les formes arquitectòniques establertes.
- **Marca** f. : signe d'identificació adoptat per una empresa per a distingir-se de les altres i distingir la qualitat dels seus productes. En l'actualitat les marques o distintius d'empresa s'han anat simplificant fins a arribar a ser, generalment, una imatge abstracta. L'excés de realisme es considerat com a una interferència visual entre el missatge i el receptor. || **M. Registrada** (®): símbol que correspon al producte que correspon en exclusiva a una empresa. És TM quan és una marca pendent d'aprovació. || **M. de registre** (informàtica): creus de registre i marques de tallament impreses que facilitaran el muntatge i el tall dels plec de paper en impremta.
- **Manteta** (impressió): suport de cautxú que rep la tinta transferida pel corró portaplanxes i que posteriorment es trasllada al paper continu de la bobina o plec de paper, en la impressió *offset*.
- **Manuscrit**: escrits a mà i per tant, per extensió, qualsevol obra realitzada abans de la invenció de la impremta.
- **Manxa**: part de la superfície pictòrica o dibuixística que té un color, una foscor/lluminositat o una textura distintes a les de la resta de l'obra. Serveix per a estructurar superfícies, per a encaixar, per a crear volumen i espai.|| Superfície total impresa d'una pàgina, menys les voreres.

- **Manxetam.** *d.gràf.* : destacat en la part superior de la primera pàgina on figuren el títol del periòdic i altres dades fundamentals.|| Logotipus que es situa en la capçalera de la primera pàgina o en una pàgina interior, com a començament d'una secció.
- **Mapa de bits** (informàtica): representació d'una imatge emmagatzemada en forma de quadrícula rectangular, on cada pixel té un valor entre 0 i 24 bits segons siga blanc i negre o color.
- **Maqueta**: esbós d'una pàgina, a tamany natural o reduït, en el qual s'inclouen publicitat, titulars, textos, il·lustracions...|| Esbós, diagrama, *dummy, layout*, confecció.
- **Marge**: superfície en blanc en cada un dels quatre costats d'una pàgina.|| D'entrada: el de l'esquerra.|| D'eixida: el de la dreta.|| De medianil: l'intern o central.|| De tall: l'exterior.|| De cap: el superior.|| De peu: l'inferior.
- **Marouflage** rest. : es tracta de lligar la tela original sobre un suport rígid.
- **Master**: (cine) plànol de conjunt que ens informa de les possibles relacions espacials entre objectes i subjectes.
- **Malla**: xarxes modulars formades per polígons que no deixen ningun espai buit.
- **Màstaba**: tomba egípcia típica de l'Imperi Antic amb forma de tronc de piràmide. Interiorment tenia tres càmares: la càmera de les ofrenes, la càmera del doble (escultures) i la càmera del sarcòfag.
- **Meandre** m. *arq.* : adorn format per enllaços sinuosos i difícils.
- **Mediatriu** f. : recta perpendicular a un sement pel seu punt mig.
- **Medianil** m. *d.gràf.* : espai blanc entre dues pàgines consecutives enfrontades on es produeix el plegat del llom. El blanc de cada pàgina rep el nom de blanc de llom.
- **Mediatriu**: la recta que divideix en dos parts exactament iguals i perpendicularment un segment.
- **Megabyte** (informàtica): unitat de mesura de la memòria dels ordinadors que equival a 1.024 kilobytes.
- **Menhir**: monument megalític que consisteix en una pedra llarga endinsada verticalment en la terra.|| Anta.
- **Memento mori**: qualsevol objecte, com una calavera, amb el qual es preten que l'home no oblide la inevitabilitat de la mort.
- **Memòria caché** (informàtica): secció ràpida de la memòria RAM.
- **Mènula** f. *arq.* : membre arquitectònic o adornament que sobreix de la vertical per a sostenir o rebre alguna cosa.
- **Mesura**: depen de les relacions i comparacions que s'estableixen entre les formes.
- **Metàfora visual**: recurs per a expressar un contingut mitjançant una imatge de caràcter simbòlic.
- **Mètopa** f. *arq.* : : espai que hi ha entre dos triglifs en el orden dòrico.
- **Mesquita** f. *arq.* : edifici en el qual els mahometans practiquen les seues cerimònies religioses. Consta de pati amb arqueries i font per a les ablucions, sala d'oració formada per una sèrie de naus perpendiculars al mur de la Quibla orientat a la Meca. En el centre del mur s'obri un ninjol per a l'oració, el Mirhab, lloc d'oració al qual accedia com a sacerdot o califa. Davant del Mirhab està la Maxura, espai acotat per al califa. Fora de l'edifici trobem la torre del Minaret o Alminar de secció poligonal, des del qual el muezzí crida als fidels a l'oració.
- **Miniatura** f. : il·lustració de manuscrits amb temes figuratius, generalment a la aiguada o a la aquarel·la. Durant els ss. XV i XVI van florir les escoles miniaturistes franceses, angleses i flamenques. || Llibres miniats.
- **Mitjanera**: segment que uneix un vèrtex d'un polígon qualsevol amb el punt mig de cada un dels costats adjacents.
- **Modem** (informàtica): acrònim de MOdulator/DEModulator. Equip usat per a convertir senyals digitals en analògiques de xarxes telefòniques per a la transmissió de dades.
- **Mòdul**: unitat bàsica, pot ser un punt, una línia o una forma.|| Unitat de parcel·lació, en cel·les iguals, de la taca d'una pàgina. || En plans acotats s'anomena mòdul o interval d'una recta la distància horitzontal entre dos punts amb una diferència de cota d'una unitat.
- **Moirém.** *d.gràf.* : efecte de resonància de freqüències de llums. S'evita donant angles de trama.
- **Moll** m. *mec.* : element mecànic elàstic capaç d'experimentar deformacions sota l'acció d'una força i que recobra la forma inicial si es deixa d'aplicar aquesta.
- **Monitor** (informàtica): pantalla connectada a la unitat central de procés que ens mostra els textos, pàgines o documents gràfics continguts en la memòria.
- **Monòpter** m. *arq.* : temple clàssic de planta circular i voltat per columnes. || Tholos.
- **Monotipus**: recurs expressiu que s'aconsegueix pintant amb qualsevol tipus de pintura fluïda sobre una superfície poc o gens absorbent -cristall o fòrmic- i estampant el resultat sobre un paper abans que la pintura eixugue.
- **Mosaic** m. : procediment decoratiu que consisteix en reagrupar damunt una superfície sòlida combinant-les per a reproduir tot tipus de dibuixos, petits cubs (tesel·les) de pedra, vidre...consolidats damunt una capa de ciment, algep o argamassa. Podem distingir a la antiguitat clàssica diferents tipus segons

tamany: opus tessellatum (1 cm. de costat), o. vermiculatum (de tamany més menut per a detalls) i o. sectile (traçats regulars i irregulars de distintes formes i colors).

- **Motiu pictòric**: idea dominant, objecte o tema principal d'una obra d'art.
- **Moviment**: focus d'atenció més fort en una composició.
- **Muntant**: qualsevol de las dues peces que sostenen la llinda en portas i finestres. || Finestra damunt la porta d'una estança.
- **Muqarna** o **mocàrab** m. *arq.* : tipus de decoració de voltes en l'arquitectura islàmica generalment d'algep, que forma llaços o prismes juxtaposats.
- **Naos** f. *arq.* : en els antics temples grecs, la part central on estaven col·locades les estatués dels deus. || Cella.
- **Natura morta**: gènere pictòric que va gaudir de gran popularitat en la pintura holandesa del s.XVII, dedicat a la representació fidel dels objectes inanimats. Catalogat com a gènere menor en la pintura acadèmica del s.XVIII, fou redescobert pels impressionists. L'interés d'este grup d'artistes no es centra ja en crear una il·lusió dels objectes, sinò més bé en una expressió de la recerca de la manifestació cromàtica i la qualitat pictòrica d'objectes aparentement insignificants.
- **Nau** o **nau central** f. *arq.* : espai principal d'una església cristiana, a l'oest del creuer, que fa l'eix principal. Sovint flanquejada per naus laterals.
- **Naveta**: monument megalític de les I. Balears amb forma de nau invertida, de tipus funerari. Es construïa amb pedres xicotetes.
- **Negatiu**: contratipus. Impressió dels blancs que embolican l'ull de la lletra que no s'imprimeix. Suport d'acetat o que conté en les pel·lícules la imatge invertida i que al positivat en paper ens mostra la fotografia. En color, amb les tres emulsions superposades dels colors primaris, també en suport d'acetat o, al positivat s'obté el paper positiu cromàtic.
- **Neoclassicisme** m. : moviment sorgit a Roma a meitat del s. XVIII que va cercar les seues fonts d'inspiració en l'art clàssic de Grècia i Roma antigues. Els pintors neoclàssics van recórrer amb freqüència a copiar les ruïnes tretes a la llum per la incipient arqueologia i a abordar temes de la història clàssica amb to heroic i un estil minuciós en el qual el dibuix adquireix a vegades preeminència damunt del color.
- **Nervi** m. *arq.* : element estructural que es destaca d'una volta o cúpula i que concentra les carregues estructurals.
- **Nimba** f. : aurèola de les imatges.
- **Nonius**: peça que forme part de molts instruments de mida la qual s'aplique contra un regle de manera que es poden apreciar fraccions de la mínima divisió.
- **Normal**: recta o plànol perpendicular a la tangent o plànol perpendicular a la tangent o plànol tangent a una corba o superfície en el punt de contacte.
- **Normalització**: normes que es recomanen per a la seua aplicació industrial. En Espanya s'editen baix les sigles UNE (Una Norma Espanyola). Són reflex de les normes DIN d'Alemanya o d'institucions europees que estimulen a les empreses a favor de la normilització tant de productes com a d'aplicacions.
- **Objet trouvé**: un dels recurs més freqüents de l'art objectual i una de les categories del surrealisme, lligat al atzar es tracta de l'elecció de productes de rebuig, trivials, reunits casualment.
- **Obra d'art**: totalitat integrada que podem definir com una estructura, és a dir, la distribució, ordre i composició d'un tot que es pot aplicar a una persona humana, a un edifici, a un quadre o a qualsevol objecte realitzat amb la intenció de que pugui ser contemplat i comuniqui alguna cosa.
- **OCR** (informàtica): Optical Recognition Characters. Reconeixedor òptic de caràcters. Lectura de textos escrits per a la seua reconversió posterior i manipulació. Es necessari un escàner i un ordinador per a poder "llegir" pàgines sense necessitat d'escriure.
- **Òcul** m. *arq.* : finestra redona. || Ull de bou.
- **Oli**: tècnica pictòrica en la qual els pigments (colors polvoritzats) s'aglutinen amb oli. L'oli és maleable, s'aixuga a poc a poc i es pot mesclar bé. Introduïda en el s. XV, fou molt emprada a partir d'eixe moment.
- **Offset**: procediment especial d'impressió en plànol amb màquina rotativa, per mediació d'un cilindre de cautxú que reporta la imatge.
- **Ojival** *arq.* : s'aplica a l'estil arquitectònic que va dominar Europa durant els tres últims segles de l'Edat Media i que té com a fundament la utilització de l'ojiva per a tota mena d'arcs.
- **Onomatopeia**: representació verbal i també visual d'un soroll.
- **Opistódomo** m. *arq.* : part posterior dels temples grecs. Consistia en una sala col·locada simètricament amb relació al *pronaos*, i servia de magatzem o museu pels exvots.
- **Ordit** rest. : conjunt de fils que es col·loquen al teler, paral·lels uns als altres en sentit longitudinal, per a passar per ells la trama i formar el teixit.
- **Òrfenam**. *d.gràf.* : línia curta similar a les vídues que està situada dins un nou bloc de columna.
- **Ortocentre**: punt on es tallen les tres altures del triangle.

- **Oval**: corba tancada i plana composta per 4 arcs de circumferència iguals dos a dos. Té dos eixos de simetria als que anomenem Eix Major i Eix Menor.
- **Ovoide**: es una corba tancada i plana composta per quatre arcs de circumferència, dos dels quals amb iguals.
- **Paginació m. d.gráf.** : nombre de pàgines total d'un periòdic, llibre... Si té més d'un quadern, es poden sumar acumulant el total de les distintes separatas. Si s'enquadernen al centre, en caballet, els nombres o folis deuen ser correlatius. Si s'introdueixen quaderns, variant el foli, després de l'encarte, la pàgina següent mantindrà correlació i continuïtat amb el foli on s'inicia el quadern.
- **Pal** (tipografia): tipus de lletra sense terminal, remat o serif i d'uniforme grossària menys en les unions, on s'estilitza lleugerament.|| Futura, Helvètica, Univers...
- **Paleta**: serveix per a dipositar els colors que es van a utilitzar i per a fer barreges. Convé que siguin d'un color neutre. Les de fusta i les de desfet s'utilitzen amb olis i acrílics i les de porcellana, plàstic i alumini, amb buides, per a tot tipus de pintura però principalment per a aquarel·la.
- **Pal·ladianisme m. arq.** : estil arquitectònic anglés, sorgit el segle XVIII, basat en l'arquitectura i en el tractat d'Andrea Palladio. A meitat del segle XVIII es va difondre també a Norteamèrica, i va ser l'estil més emprat per a grans residències i edificis públics.
- **Palmer** (mecànica): instrument per a mesurar gruixàries. Conste d'un caragol micromètric i un tambor graduat.
- **Pantocràtor**: representació del deu totpoderós en actitud de jutge soberà universal.
- **Pantògraf**: instrument que serveix per a copiar, ampliar o reduir un plànol o dibuix.
- **Paper**: fibra vegetal debidament triturada que es deixa en suspensió en l'aigua i es cull amb una xarxa montada en un bastidor del tamany del full que es vulga preparar. Es classifica segons la seua composició, el seu gramatge (gr./cm²), la seua textura, la quantitat i procedència del seu aprest o si han presat en gelat o calent.
- **Papir**: amb la fibra tret dels talls de la planta del mateix nom, els egipcis entreteixien tires que juxtaposaven encolant-les utilitzant-se el material acabat com a paper.
- **Paràbola** (geometria): corba oberta, plana i d'una branca, lloc geomètric dels punts del plànol que equidisten d'un punt fixe i d'una recta fixa.
- **Paràgraf (¶)**: símbol corresponent a paràgraf.|| Cadascuna de les divisions d'un text quan es produeix un punt i apart.|| Paràgraf castellà: té sangnada en quadrat la seua primera línia únicament.|| Paràgraf francès: té totes les línies sangnades, menys la primera.|| Paràgraf alemany: cap línia sangnada.
- **Paral·lex**: regle guiat amb dues corrioles als extrems dins de les quals passen uns cables que queden fixes a la vora superior i vora inferior del tauler.
- **Paràmetre m. geom.** : constant la qual interve en l'ecuació d'algunes corbes. En la paràbola és la distància del focus a la directriu.
- **Pas m. mec.** : és la distància amidada, paral·lelament a l'eix, entre dos fils consecutius.
- **Pasmat m. rest.**: nebulosa de color blanc esblavit mat que apareix en la pel·lícula transparent del vernís, conseqüència de la humitat i que, a vegades, produeix fongs
- **Pastel**: s'obté aglutinant els pigments amb cola i les gradacions de tinte s'obtenen afegint argila blanca o pigment blanc al color original. Existeixen 4 tipus de pastel: pastels mols i durs, llàpissos pastel i pasteles greissos.
- **Pàtina**: mena de vernís dur, de colorverd oliva i relluent, que per l'acció de la humitat es forma damunt la superfície dels objectes antics de bronze i en les pintures a l'oli.
- **Pell de cocodril f. Rest.**: efecte produït al eixugar les capes pictòriques inferiors més tard que les superficials.
- **Pel·lícula**: material transparent amb una emulsió sensible a la llum.
- **Pendent f. Geom.** : tangent trigonomètrica del angle que forma la direcció d'una recta amb la horitzontal.
- **Pergamí**: pell de cap de bestiar neta de pèls, estirada i preparada de manera que ofereix una superfície llisa on es pot escriure i dibuixar.
- **Perímetre**: suma de les longituds dels costats del polígon.
- **Permòdol m. arq.** : mènsula petita que sobreix d'un mur, per a recolçar una cornisa o qualsevol altre element volat. Sol portar decoració.
- **Perpendicular f. Geom.** : recta o plànol que forma angle recte amb un altra recta o un altre plànol.
- **Perspectiva**: recurs que fa possible la visualització de l'espai pictòric. **P. Cromàtica**: recurs constitutiu que consisteix en crear profunditat i espai mitjançant els distints efectes espacials de colors freds y càlids. El blau en el fons accentua la profunditat, i el roig i el grog realcen el primer plànol d'un quadre.
- **Pes**: ve definit per la mesura, forma, color i posició.
- **Petxina f. arq.** : transició entre una cúpula semiesfèrica i la seua base quadrada. Formada per triangles esfèrics.
- **Peu**: base del tipus movable creat per Gutenberg. Per extensió, s'aplica a la base de la pàgina, la seua zona més baixa, i al marge blanc d'aquesta zona. Vocable emprat per a assignar on es situarà la publicitat de mòduls. || **P. dret**: pilars en les estructures metàliques o de fusta, generalment de poca secció. || **P.**

de rei (mecànica): instrument per a mesurar longituds i calibres (interiors i exteriors) format per un regla d'acer graduat damunt del qual rellisca un braç mòbil. || Calibre.

- **Pica**: dotzeava part de la polzada. Equival a 4,23 mil·límetres.
 - **Picts** (informàtica): arxiu gràfic que pot ser orientat a objectes o de mapa de bits; no obstant això, no es recomana utilitzar-los. Millor utilitzar TIFF i EPS.
 - **Pigment**: substància colorant d'origen mineral, animal o vegetal.
 - **Pictograma**: signe que representa una idea, també anomenat ideograma, pot coincidir amb una imatge, i representar un objecte, o tindre un valor fonètic i representar la paraula que designa l'objecte.
 - **Pilar** m. *arq.* : suport que té secció no circular. || **P. compost**: suport múltiple format per diverses columnetes o baquetons, que formen una sola peça. S'utilitza fundamentalment en l'arquitectura gòtica per a alleugerir visualment la massa dels pilars.
 - **Pilastra** f. *arq.* : columna quadrada.
 - **Piló**: portada del temple de l'Antic Egipte.
 - **Pinzell**: es compon de cerdes o pèl (naturals o sintètics), mànec i contera (amb allò que subjecta el pèl al mànec).
 - **Pintura**: color preparat per a pintar o efecte de pintar.|| **P.alkídiques**: pigments aglutinats amb resina sintètica modificada mitjançant àcid oleico gras. Es manipulen com els olis tradicionals però eixuguen amb major rapidesa. Poden barrejar-se amb pintures a l'oli o qualsevol suport per a oli o acrílics resulta adequat.|| **P.de paisatge**: representació del paisatge pur.|| **P. en plein air**: pintura realitzada a l'aire lliure, contraposada a la pintura d'estudi. L'Escola de Barbizon fou la primera en practicar la *pintura en plein air*.
 - **Piràmide** f. *Geom.* : políedre format per una base poligonal de qualsevol nombre de costats i tantes cares triangulars com costats té la base.
 - **Pixel** (informàtica): unitat mínima que pot mostrar un dispositiu en pantalla equivalent a 72 PPP.
 - **Plànol**: superfície bàsica bidimensional i limitada per tots els seus costats. || **P. Acotats**: és un sistema de representació format per un sol pla horitzontal, la projecció del qual es fa projectant ortogonalment els punts de la figura que es vol representar. L'altura d'un punt sobre aquest pla de projecció s'anomena «cota» del punt. La seua principal aplicació és el dibuix topogràfic. || **P. topogràfic**: representació gràfica a escala d'una porció de terreny. Els plànols poden ser: Planimètrics y Altimètrics, segons l'ús que reben, i per tant la quantitat de detalls del terreny que ens interessa assenyalar, segons que es tracte de plànols Militars, Orogràfics, Hidrogràfics, Agrícoles, Cadastrals... || **Canvi de p.**: procediment emprat en dièdric per tal de facilitar la resolució de determinats problemes i que consisteix bàsicament a substituir un dels plans de projecció per un altre elegit arbitràriament, però també perpendicular al pla de projecció que es conserva. S'obté així un nou dièdric de plans ortogonals.
 - **Plateresc** m. *arq.* : s'aplica a l'estilo espanyol d'ornamentació emprat pels platers espanyols del s. XVI, que aprofita elements de les arquitectures clàssica i ojival.
 - **Plint** (tipografia): sòcol o basament dels tipus que es recolza en la línia base. Es fa més ample en la base el de tipus clàssic.
 - **Ploma**: instrument de metall, semblant al pic de la ploma d'au utilitzada per escriure, que serveix de la mateixa forma per escriure y està col·locat en manec de fusta, os o una altra matèria.
 - **Plotter** (informàtica): sistema d'impressió computeritzat en el qual uns capçals solten microgotes, actualment el de major qualitat , originàriament s'utilitzava per a traçat de plànols arquitectònics.
 - **Podium** m. *arq.* : lloc elevat a l'interior dels teatres, anfiteatres i circs, entre els antics romans.
 - **Poesia sonora**: aquella poesia que evita usar la palabra como mero vehículo del significado y la composición del poema o texto fonético está estructurado en sonidos que requieren una realización acústica. Se diferenciaría de la poesía declamada o recitada tradicional por la introducción de técnicas fonéticas, ruidos y sobre todo por su carácter experimental.
 - **Poesia visual**: poesia per a ser vista, aquest tipus de poesia incorpora una sèrie d'elements (visuals) externs aliens als cànons de la poesia tradicional i propis d'altres formes expressives.
 - **Poliedre**: cos geomètric limitat per un conjunt de polígons que anomenem cares, i els seus costats o arestes. els n'hi ha regulars (tetraedre, hexaedre o cub, octaedre, dodecaedre, icosaedre) i irregulars (prismes, piràmids i d'altres).
 - **Polígon**: es una línia plana, quebrada i tancada, es classifiquen en còncaus i convexos, regulars i irregulars i n° de costats (triangle, quadrat, pentàgon...).
- Dintre dels triangles trobem la següent classificació: segons els seus costats equilàter, isòsceles o escalè, segons els seus angles, acutangles, obtusangle o rectangle. **P. regular estrelat**: polígon còncau que té forma d'estrela i consta de gènere (nombre de costats o cordes que el formen), espècie (nombre de voltes que s'ha de donar per a tancar el polígon) i pas (nombre de divisions que abarca un costat).

- **Portada**: ornat d'arquitectura o pintura que es fa en les façanes principals dels edificis sumptuosos per la seua major bellesa.
- **Portamines**: instrument utilitzat per escriure amb una recàmara que porta mines de grafit.
- **PostScript** (informàtica): potent llenguatge informàtic orientat a objectes per a descripció d'imatges i pàgines. Descríu tots els elements que les integren en forma matemàtica. Tracta les fonts com a si estigueren formades per un conjunt de línies i corbes, contant amb nombrosos recursos que permeten manipular-les. Poden contindre *mapes de bits*, encara que aquests són inalterables.
- **Potència** f. *Geom.* : la potència **K** d'un punt **P** respecte d'una circumferència de centre en **C** es igual al producte dels segments que es determinen en una secant traçada des de **P** o al quadrat de la tangent traçada des de **P** a la circumferència.
- **Predel·la** f. : fila de petits quadres per baix del panel principal d'un retaule, amb escenes de la vida de Crist, la Verge o els Sants, representats dalt.
- **Prerrafaelisme** m. : moviment artístic anglés de meitat del segle XX que va prendre com a model als pintors anteriors a Rafael —Giotto i Fra Angelico, entre altres—, per la puresa i l'espiritualitat del seu art i es va inspirar amb freqüència en fonts literàries.
- **Presbiteri** m. *arq.* : zona oriental d'una església, lleugerament elevada, prolongació de la nau central, reservada al clergat i el cor, a vegades separada de la nau mitjançant un cancell. || Cor.
- **Prisma** m. *geom.* : poliedre format per dues cares que són polígons iguals (bases) paral·lels entre ells, i tants paral·lelograms com costats tinguen les bases.
- **Processadora** f. *Inform.*: màquina que realitza automàticament el procés complet de revelar, llavar i fixar tant pel·lícules com papers sensibilitzats previament en la filmadora.
- **Programa** f. *Inform.*: software carregable en l'ordinador que permet distintes aplicacions en diversos camps. Existeixen programes de tractament de textos, per a disseny, retoc fotogràfic, arxiu, bases de dades, fulls de càlcul, disseny en tres dimensions...
- **Projecció**: figura obtesa damunt una superfície, al projectar en ella tots els punts de qualsevol figura. || **P. Ortogonal**: la que resulta de traçar totes les línies projectades perpendicularment damunt una recta o plànol.
- **Pronaos** m. *arq.* : en els temples antics, pòrtic que hi havia davant del santuari.
- **Proporció**: relació de mesures armòniques entre les parts que componen un tot.
- **Prova d'artista** f. *Grav.* : estampacions específicament destinades a l'ús de l'artista.
- **Prova d'estat** f. *Grav.* : una vegada dibuixada la imatge l'artista pot tirar algunes estampes. Si més tard fa qualsevol canvi a la imatge, les estampes anteriors al canvi s'anomenen de primer estat i les posteriors al canvi de segon estat...
- **Projecció** f. *geom.* : es diu projecció d'un punt sobre un pla de projecció a la intersecció de la recta projectant, que conté aquest punt, amb el pla de projecció. || **P. cilíndrica**: aquella en que el *focus* es suposa situat a l'infinit i les rectes projectants són paral·leles entre sí. || **P. cilíndrica obliqua**: aquella en què les rectes de projecció formen un angle amb el pla de projecció. || **P. cilíndrica ortogonal**: aquella en què les rectes de projecció són perpendiculars al pla de projecció. || **P. cònica**: aquella en què les rectes de projecció parteixen d'un punt de l'espai anomenat *focus* o *centre de projecció*.
- **Publicitat**: sistema d'intervenció comunicacional basada en principis econòmics: màxim resultat amb el mínim desplegament.
- **Pulverulència** f. *rest.*: un deteriorament debut a la desaparició o descomposició de l'aglutinant, amb la conseqüència de la caiguda de la pintura.
- **Punt**: la intersecció de dos rectes que es tallen. S'anomenen amb majúscules. || Unitat de mesura tipogràfica. En Europa equival a 1/12 de la unitat tipogràfica anomenada cícero que equival a 0,376 mil·límetres. || En EEUU i Gran Bretanya el punt és igual a 1/12 de la pica, mesura igual a 1/6 de la polzada que equival a 4,25 mil·límetres. Quinze piques americanes equivalen a setze cíceros. En realitat, Europa tendeix a utilitzar cada volta amb més freqüència les unitats en mil·límetres, fins i tot en les aplicacions tipogràfiques, camp en el qual la introducció és més lenta. || Se li diu a la zona d'impressió formada per una unitat de trama.
- **Quadrant**: quarta part del circle.
- **Quadrat**: polígon regular quadrilàter que té costats paral·lels dos a dos i iguals, els angles interns són rectes.
- **Quadrícula**: conjunt dels quadrats que resulten de tallar-se perpendicularment dues sèries de rectes paral·leles i equidistants.
- **Quadrilàter**: polígon de quatre costats, la seua classificació seria: quadrat (costats paral·lels dos a dos, angles i costats iguals), rectangle (costats paral·lels dos a dos, angles rectes), rombe (costats paral·lels dos a dos, costats iguals), paral·lelogram (costats paral·lels dos a dos) i trapezi (2 costats paral·lels i 2 no). || Tetràgon.
- **Quartilla**: quarta part d'un plec de paper.

- **Quatricomiam. d.gráf.** : reproducció de la gama de colors a partir de seleccionar el cyan, magenta, grog i negre. || Forma d'impressió en la qual s'empleen els quatre colors bàsics d'arts gràfiques.
- **Qwerty** (informàtica): denominació dels models de teclat que els sis primers caràcters en la primera línia mostren esta seqüència.
- **Raccord**: (cine) muntatge de plànols, escenes, seqüències, així com tot element (guió, efectes sonors, visuals...) que ajude a la percepció de continuïtat dins de l'estructura narrativa.
- **Racionalisme m. arq.** : moviment arquitectònic que va sorgir el segle XVIII de la Il·lustració a França. Front a l'historicisme i a la tradició pretenia donar solucions racionals als problemes arquitectònics. Un dels seus principals representants fou l'arquitecte francès Viollet-le-Duc, que va partir dels principis de l'arquitectura gòtica. || En l'arquitectura moderna, moviment que part dels ensenyaments de la Bauhaus. Propugna una gran neteja formal i la quasi total ausència de decoració. Un dels seus principals representants fou Mies Van der Rohe (1886-1969).
- **Radi**: distància entre el centre d'una circumferència i qualsevol punt d'ella.
- **Radià** (geometria): unitat de mesura d'angles. És igual a la llargària de l'arc que medeix igual que el radi.
- **RAM** (informàtica): sigles d'accés aleatori a la memòria.
- **Raó** (geometria - proporcionalitat): relació que existeix entre els valors numèrics de dos segments rectilinis. Les dues quantitats comparades s'anomenen **vocables** de la raó.
- **Raspador m.** : està format per un tros de paper d'escat fixat a un cartó o fusta, que serveix per a refilar la mina del portamines.
- **Rataplan m. d.gráf.** : conjunt de crides en primera pàgina que formen una xemeneia.|| Índex.|| Text d'una informació que té varies columnes i segueix la seua part de la lectura en una altra de més alta.
- **Ratlla**: senyal llarga i estreta feta o formada en un cos qualsevol.
- **Reencunyament f. Grav.** : posterior estampació d'una làmina, pedra o plantilla originals. Solen ser pòstumes o sense l'autorització de l'artista.
- **Ready-made**: l'artista troba un objecte confeccionat i ho agafa sota la seua signatura. Creat per Marcel Duchamp (1914). Considerat com a antecedent del conceptualisme.
- **Realisme m.** : moviment artístic francès de les darreries del segle XIX que pretenia plasmar amb fidelitat i cruditat la vida de l'època, com a forma de reacció al romanticisme precedent.
- **Receptor**: el que decodifica el missatge, interpreta i emet resposta.
- **Recta d'Euler f. geom.** : recta que uneix l'ortocentre amb el baricentre i el circumcentre. La distància del circumcentre al baricentre és la meitat de la distància del baricentre a l'ortocentre. || **R. de pendent màxim** (L.P.M.): en el sistema dièdric aquella que pertany al pla i forma el major angle possible amb el pla de projecció horitzontal. || **R. d'inclinació màxima**: en el sistema dièdric la que pertany al pla i forma el major angle possible amb el pla de projecció vertical. || **R. límit**: rep el nom de recta límit d'una figura, el lloc geomètric dels punts homòlegs dels de l'infinit de l'altra figura. || **Pendent d'una r.**: anomenem pendent d'una recta la relació entre la distància vertical i l'horitzontal de dos punts d'aquesta.
- **Requadre m. d.gráf.** : informació realçada per mig d'un tancament de ratlla fina o fons tramat. La longitud de línia deu ser menys, en general dos cíceros menys, que la columna o columnes que ocupa.
- **Reentelat rest.** : consisteix en lligar una tela per darrere de l'obra, en casos de deterior, esquinçalls o deformacions.
- **Reflexió**: canvi de direcció que experimenta un ona quan incideix damunt la superfície de separació de dos mitjans, aleshores torna cap al mitjà d'on venia. || **R. Difusa**: la que ens permet veure els objectes y ens dona informació sobre la seua forma, color i textura. || **R. Regular**: és la d'un espill.
- **Refracció**: canvi de direcció d'un raig de llum al travessar el límit entre dues matèries distintes.
- **Regle m.** : instrument de matèria rígida, comunment de poca grosàrea i forma rectangular, que s'utilitza per a traçar línies rectes. || **R. de ventall**: formades per un conjunt de regles flexibles unides per un dels seus extrems, cadascuna de les quals dispon de 2 escales distintes en cada cara.
- **Regleta** (impressió): làmina utilitzada per a separar una línia d'altra, que no imprimeix, en la composició amb plom.
- **Reiniciar** (informàtica): volver a posar en marxa el sistema quan s'ha bloqueat l'ordinador sense possibilitat d'executar cap nou comandament.
- **Relleu**: es una forma que sobreix d'una superfície plana o corba de la qual forma part. En l'alt-relleu, els volúmens destaquen més de la meitat del seu relleu i en el baix-relleu destaquen menys de la meitat.
- **Remat** (tipografia): terminal que tanca els traços de les astes; també rep el nom de gràcia. En anglés, rep el nom de serif i empattement, en francés. Els tipus als quals li manquen remats s'agrupen baix la denominació de sense serif, remat o de pal.
- **Renaiximent**: pas de l'Edat Mitjana a la Moderna. Es pot situar entre el segle XV i el XVI. En aquest moment, la preocupació que abans s'orientava cap a problemes metafísics i religiosos, es desvía cap a l'home mateix, arribant a un concepte nou d'aquest com a ser racional, sensitiu i dotat de voluntat i llibertat.

- **Repintat** rest. : quan una ma distinta a la del artista original recobreix total o parcialment amb una o varies capes de color la pintura original del quadre.
- **Repoussoirs**: objectes grans col·locats en un primer terme per a que el fons parega més distant.
- **Resolució** (impressió): paràmetre que mesura la quantitat de punts per polzada (o per cm²). A major resolució, millor qualitat d'imatge, més temps de filmació i major cost.
- **Restauració**: constitueix el moment metodològic del reconeixement de l'obra en la seua consistència física i en la seua doble polaritat estètica i històrica, en ordre a la seua transmissió al futur. Deu dirigir-se al restabliment de la unitat potencial de l'obra d'art.
- **Retaule** m. : conjunt o col·lecció de figures pintades o de talla, que representen en sèrie una història o succés. || Obra d'arquitectura composta per la decoració d'un altar.
- **Retícula**: successió de línies de molt poca grossària que configuren una malla i reproduïxen els tons clars i obscurs d'una imatge en fotogravat. || Trama.
- **Retorn** (informàtica): tecla que torna línies per a la creació d'un nou paràgraf o introdueix les òrdens que accepten el mandat proposat en pantalla.
- **RGB** (informàtica): abreviatura de Red/Green/Blue (Roig/Verd/Blau).
- **Rigatino** rest. : tècnica de reintegració de llacunes per *tratteggio* (ratllat) en la qual els colors es juxtaposen en forma pura en ratlles verticals si fa no fa fines.
- **Ritme**: moviment virtual provocat per la percepció d'accents, pauses o intervals. Aquests accents són factors que es repeteixen, creixen, alternen o desapareixen dins d'una relació mútua i en un silenci.
- **Rocalla** f. : obra de decoració que en lloc de tenir la regularitat ordinària de les construccions, imita les roques i els productes rústics de la natura. || Gènere d'ornamentació molt usat durant la Regència, i que caracteritza el regnat de Lluís XV, a França. Encara que imita la natura no és seca ni angular, no la copia sinó que s'inspira en ella per a produir allò inesperat, allò capritxós. || Rocaille.
- **Rococó** m. : estil de decoració interior que va sorgir a França a començaments del segle XVIII. Es caracteritza pel predomini de línies corbes molt adornades i una elegància recarregada, qualitats que poden aplicar-se també a la pintura rococó.
- **ROM** (informàtica): sigla de memòria de només lectura.
- **Romànic**: moviment artístic, principalment arquitectònic, que prevaleix a Europa entre els segles XI i XII; té influència romana i bizantina. són característiques d'este moment les robustes parets i el predomini de les mases horitzontals sobre les verticals. L'arc peculiar és el de mig punt, i les voltes, que escomencen sent semicilíndriques (de mig canó), terminen sent d'aresta, i fins i tot ojivals, assenyalant la transició al gòtic.
- **Romanticisme** m. : moviment artístic de la primera meitat del segle XIX que anteposava l'emoció i la imaginació a la raó i la lògica. Dins de la gran diversitat del romanticisme pictòric europeu, va prevaler sempre la idea de la llibertat i la independència de l'artista i la seua apertura a múltiples influències: en uns casos fou el pasat nacional i la recuperació del gòtic i del medievo; en altres, el gust pels temes exòtics, fantàstics o d'origen literari.
- **Rombe**: polígon regular quadrilàter amb costats paral·lels dos a dos i iguals, els angles interns són iguals dos a dos.
- **Rosca** (mecànica): és l'elaboració de forma helicoidal, executada a l'exterior o l'interior d'una superfície de revolució, generalment cilíndrica o cònica.
- **Rosassa** m. *arq.* : finestra circular calada, amb adorns.
- **Sagniam** *d.gràf.* : espai en blanc a l'esquerra de la primera línia de cada paràgraf.
- **Sanguina**: llapis roig, d'argila ferruginosa, molt usat des de mitjan del s. XV, sola o ensems uns altres mitjans.
- **Secant** (d. tècnic): posició relativa entre recta/circumferència quan la distància al centre es menys que el radi de la circumferència. Té dos punts comuns a la circumferència.
- **Secció** (§ - disseny gràfic): símbol corresponen a secció d'un text. || *D. tècn.*: part tallada de l'objecte, la part que apareix ratllada que té com a fi apreciar contorns o formes generalment massises. Pot ser abatida o girada i desplaçada. || **S. Auria**: la forma més sencilla de relació entre els seus components ($1,618/\phi$).
- **Segment**: una part de la recta limitada pels dos extrems. **S. circular**: recta secant que delimita un arc.
- **Semblança** f. : dues figures són semblants quan tenen la mateixa forma però dimensions distintes.
- **Semirecta**: una part de la recta limitada per un dels extrems.
- **Separatam** *d.gràf.* : suplement que acompanya a una altra publicació amb les mateixes característiques tècniques i que pot imprimir-se al temps que la publicació. Deu portar numeració distinta.
- **Serif** (tipografia): remat en els extrems dels braços llargs de les lletres.
- **Serigrafia**: sistema de reproducció gràfica sobre tot tipus de suport en el qual s'utilitza una trama de seda impermeabilitzada. La impressió es fa a través d'una plantilla que actua com a enmascament.
- **Servidor** (informàtica): controlador de tràfic de xarxa.
- **Seu** f. *arq.* : església catedral.

- **Signe** (tm. **Pictograma**): qualsevol cosa que evoca o representa la idea d'altra.
- **Sillar** m. *arq.* : cadascuna de les pedres llaurades de forma paral·lel·lepeda que té unes dimensions mínimes que passen els 40 cms. i que formen part d'una construcció de silleria . || Isòdomos.
- **Sillarejo** m. *arq.* : pedra llaurada o simplement desbastada de petites dimensions i de forma paral·lel·lepeda rectangular. Normalment, la seua llargària no arriba a 40 cms. I la seua altura no passa de 25 cms.
- **Simbol** m. : És un signe que representa una realitat de forma abstracta, fonamentant-se en idees que han de ser conegudes per comprendre el seu significat.
- **Simetria**: Correspondència de dimensions, forma i posició respecte a un punt, una línia o un plànol.
- **Sintaxi** (comunicació): estudia la disposició, concordança i funció dels elements formals dins de cada un dels llenguatges.
- **Sistema operatiu** (informàtica): conjunt de programes de control d'un ordinador que gestiona les funcions internes, els seus recursos i donen l'usuari el control de les operacions.
- **Software** programes del sistema, d'aplicació d'utilitats relacionades amb l'operació d'un ordinador. Contingut de caràcter magnètic: llenguatges, programes i qualsevol informació elaborada i emmagatzemada en el disc.
- **Soroll** (comunicació): condicions ambientals externes i internes.
- **Support** (informàtica): material sobre el qual s'escriu, imprimeix o emmagatzema informació obtesa en el ordinador.
- **Spool** (informàtica): sigles de tècnica que emprà perifèrics ràpids per a evitar coll d'ampolla quan s'envia informació a dispositius lents (impressora).
- **Spot**: xicoteta pel·lícula comercial amb una duració que sol oscil·lar entre 20 i 40 segons que s'emet dins l'espai reservat per a publicitat.
- **Subtítol** m. *d.gràf.* : part de l'encapçalament que va immediatament baix del títol i que completa allò.
- **Subjecte**: tema d'un quadre, és a dir, la idea fundamental exposada en una obra d'arte que determina el contingut d'allò que es representa.
- **Stijl, de** *arq.* : xicotet i influent grup d'arquitectes i artistes format a Holanda el 1917. Pretenia una renovació radical de la societat a través d'uns mètodes d'expressió vanguardistes no figuratius. Sentia una especial preferència per les formes geomètriques planes i pels colors primaris.
- **Stoa** f. *arq.* : columnata exenta utilitzada en l'arquitectura grega, fonamentalment als santuaris i al àgora.
- **Story board**: guió cinematogràfic amb vinyetes com en el còmic en les quals es narra l'acció, ambientació i altres peculiaritats de l'escena.
- **Stylus** m. : instrument agud de ferro, os, marfil o altres matèries utilitzat per grecs i romans per a traçar les lletres damunt taulellets encerats.
- **Sumarim** m. *d.gràf.* : subtítols que desenvolupen informacions, a vegades situats entre text. També, les crides de primera pàgina referides globalment per a la localització de les informacions que conté una publicació. Per extensió, pàgina dels semanaris amb els continguts que desenvolupa en l'exemplar.
- **Surrealisme**: moviment literari i plàstic surgit a París després de la primera Guerra Mundial. Queda definit al manifest fet públic pel poeta André Bretón en 1924. Esta nova estètica està influida pel psicoanàlisi i pel món dels somnis; cerca l'expressió automàtica sense el control de la raó. Entre els plàstics més importants que destaquen en este moviment, figuren pintors com Chagal, Chirico, Miró i Dalí, i els realitzadors cinematogràfics Luis Buñuel i Man Ray.
- **Tabloid**: format resultant de doblegar el llençol. Les seues dimensions aproximades són de 300 x 400 mil·límetres.
- **Tabular** (informàtica): disposar adequadament els senyals que serviran per a escriure en una mateixa línia distints blocs. En cada un d'ells es pot definir l'alineació que deu portar, tant centrada, esquerra, dreta o decimal, si s'apliquen nombres per a operar amb ells.
- **Talaiot**: monument megalític de les I. Balears com a torre defensiva colocada al llarg d'una muralla, amb forma de con truncat o piràmide truncada.
- **Tall** (d. tècnic): secció i part de l'objecte situat darrere del plànol secant. Poden ser totals, parcials, semitall o de quadrant, o de detall.
- **Tangent** (d. tècnic): posició relativa entre recta/circumferència quan la distància de la recta al centre es igual al radi de la circumferència. Es toquen en un punt de tangència.
- **Tarlatana** f. : teixit clar de cotó, semblant a la mussolina, però de més consistència que aquesta i més fi que el lli.
- **Taula**: monument megalític de les I. Balears amb forma de taula, que servia per a exposar els cadàvers a les aus de rapinya.
- **Tecnígraf** m. : mecanisme articulat que serveix per a traçar línies en totes les direccions. El capçal és giratori i es pot fixar en qualsevol angle.

- **Telamó** m. *arq.* : nom que s'ha donat a les figures escultòriques que, en gest de sostenir un dintell, tribuna o balconada, substitueixen a les carteles i fins a les mateixes columnes, i que formen un element sustentant i decoratiu. || Atlante.
- **Temps real** (informàtica): quan un ordinador rep una transacció externa i la realitza en el temps efectiu del seu desenvolupament, treballar en temps real.
- **Tenebrisme** m. : tendència externa de la pintura barroca meridional, que accentua els contrastes de llum i ombra, y destaca de forma violenta les figures principals del tema. Caravaggio, Ribalta i Ribera són els més destacats representants d'esta tendència.
- **Tercelet** m. *arq.* : nom que se li donava en l'antiga fortificació a una mena d'arc de pedra, que es feia en les voltes formades amb creuers.
- **Termes** f. *arq.* : nom donat als establiments de banys en època romana, especialment els de grans dimensions.
- **Terminal** (informàtica): pantalla o monitor conecat a un sistema centralitzat de dades.
- **Terracota** f. : veu d'origen italià que designa l'escultura de fang cuit.
- **Terra sigilata** f. : estil de decoració (amb barbotina colorejada damunt la peça) de ceràmica grega antiga amb il·lustracions de guerrers, dioses i mites clàssics.
- **Tessel·la** f. : cadascuna de les pecas cúbiques de marbre, pedra, argila cuita o qualsevol altra matèria, amb la qual els antics formaven els paviments de mosaic. Entre elles l'*opus tessellatum*, de 1cm. de costat, l'*opus vermiculatum*, més petita per a detalls, totes dues d'origen grec; i d'invenció romana l'*opus sectile*, de forma irregular i que s'adapta al dibuix de la figura.
- **Tetramorfos**: representació simbòlica del quatre evangelistes.
- **Text en off**: (cine, còmic...) sons procedents d'un lloc no mostrat.
- **Textura**: es un valor expressiu del plànol i es refereix a l'especial qualitat d'acabat de les superfícies. La textura confereix al plànol un valor tàctil.
- **Thales (Teorema de)**: "Si dues rectes coplanaries són tallades per un feix de paral·leles, els segments determinats damunt d'una de la rectes són proporcionals als determinats damunt de l'altra".
- **Tiento**: utensili o bastó emprat per a recolzar-se.
- **Timpà** m. *arq.* : : espai triangular que està entre las dues cornises inclinades d'un frontó i l'horitzontal de la seua base, o en el cas de la portada, entre arquivoltes i llinda.
- **Tipus**: unitat d'impremta que imprimeix una lletra o un signe.
- **Tipografia**: la forma més antiga impressió de tipus directe i en relleu, l'àrea on s'aplica la tinta sobreix de la superfície.
- **Tipòmetre**: regle de mesura graduada en punts per a contar les línies i coneixer el tamany dels cos tipogràfics.
- **Tirada**: nombre d'exemplars que té una edició. || *Grav.*: joc d'estampes numerades i idèntiques procedents de la mateixa làmina, pedra, plantilla o altra superfície.
- **Tiralínies** m. : instrument emprat en el traç de línies a tinta. El gruix de la línia es pot variar mitjançant un caragol o fenella de regulació. Actualment en desús.
- **Titular** m. *d.gràf.* : element amb major cos que l'encapçalament d'informació d'una noticia o text. Si té més d'un element rep el nom de cap (antetítol, titular, sumari). L'abanstítol deu ser un terç del cos del titular i el sumari, amb relació al titular, la seua meitat o menys. per la seua disposició, pot ser alineat a l'esquerra, centrat, alineat a la dreta o justificat.
- **Tolerància** (mecànica): diferència que, si fa no fa, s'admet en cada dimensió d'alguns objectes iguals, perquè és impossible que la fabricació els produisca absolutament ajustats a un tipus donat.
- **Topo** (•): símbol que s'utilitza per a diferènciar els distints elements d'una llista.
- **Tòrcull** m. : premsa utilitzada per a estampar gravats en coure, acer...
- **Toro** m. *geom.* : superfície de revolució engendrada pel gir d'una circumferència (i per extensió d'una el·lipse) al voltant d'una recta que el seu plànol no la talla. || *Arq.* : bosell, moldura amb forma de cilindre macís.
- **Traceria** f. *arq.* : decoració arquitectònica formada per combinacions de figures geomètriques.
- **Traç**: línia que no manté la homogeneïtat.
- **Traça** (d'un plànol - geometria): rectes intersecció d'aquest amb cadascú dels plànols de projecció.
- **Trama**: retícula de fotogravat formada per línies creuades de poca grossària a partir de les que s'obtenen clixés amb molts punts de diferent tamany i que donen lloc a una gama de grisos.|| Retícula.|| Rest.: conjunt de fils paral·lels que constitueixen el teixit en el sentit de l'ample de la tela, perpendiculars als de l'ordit.
- **Transepte** m. *arq.* : creuer d'un temple.
- **Transformació geomètrica**: operació que permet deduir una nova figura de una altra donada. Es clasifiquen en isomètriques (longituds i ànguls iguals en elements origen i transformats), isomòrfiques (ànguls iguals, longituds proporcionals) i anamòrfiques.

- **Translació** (geometria): és una transformació isomètrica.
- **Transparència**: diapositiva, suport amb els colors reals en positiu, fixats en un acetat o després d'un procés de revelat.
- **Trapping** (informàtica): tècnica que tracta de suplir els espais intermedis sense impressió prolongant el color dels objectes contigus per a que ensolape el color adjacent.
- **Trasllap**: relació que expressa els diferents plànols de fondària. L'objecte solapat es trova darrere del que amaga.
- **Travellings**: desplaçaments de càmera: poden ser horitzontals, laterals verticals, desplaçament horitzontal compost i desplaçament circular.
- **Trenc** (d. tècnic): artificis que permeten un estalvi d'espai en la representació de peces llargues o de gran tamany, llevant part o parts d'elles.
- **Trencallums** *m. arq.* : : pilar de recolçament que divideix l'obertura d'una porta o finestra, emprat a l'època de transició de l'estil romànic a l'ogival. || Mainell.
- **Tren d'engranatges** *m. mec.* : rep el nom la combinació de diversos engranatges destinats a transformar un moviment.
- **Trifori** *m. arq.* : galeria que volteja l'interior d'una església damunt dels arcs de les naus i que sol tindre finestres de tres forats.
- **Tríglif** *m. arq.* : : membre arquitectònic en forma de rectàngul prominent i solcat per tres canals.
- **Triptic**: pintura distribuïda en tres parts, especialment es diu dels retaules medievals formats per una peça central fixa i dues ales laterals mòbils. Extés este vocable al disseny gràfic designe un desplegable de tres fulls.
- **Trompe l'oeil (trampantojo)**: efecte de la pintura bidimensional pel qual s'assoleix la il·lusió de la tercera dimensió, de la realitat.
- **Turgescència** *rest.* : efectes dels arrels en la pedra.
- **Ukiyo-e**: gravats a la fibra de l'art gràfic japonés surt a meitat del segle XVIII.
- **Vanguardisme**: denominació que s'aplica a les expressions o grups artístics que resulten avançats per a la seua època, s'allunyen d'allò establert i bestruen tendències.
- **Versal**: denominació per a les capitulars que iniciaven vers i, per extensió, per a les majúscules. També se les defineix com caixa alta.
- **Versaleta** (tipografia): lletra del tamany de la minúscula, però del dibuix de la versal.
- **Vídua** *m. d.gráf.* : línies que tornen amb una sola paraula, sense omplir l'espai restant de caràcters, resultant un blanc excésiu.
- **Vidriera** *f.* : bastidor amb vidres que s'utilitza per a la tanca de portes i finestres. || Conjunt de vidres de colors que formen motius ornamentals o abstracts, figures o imàgens, al ser tallats aquells en fragments segons el dibuix, i ensamblats per tires o varilles de plom (en forma d'H) soldades, dins d'un bastidor real o simulat. || Vitral.
- **Vinyeta**: cadascuna de les unitats gràfiques que componen la historieta. Representa un moment de l'acció en el qual la imatge dibuixada i els textos s'enmarquen en una línia negra generalment rectangular.
- **Vista**: projecció ortogonal d'un objecte sobre els plànols de projecció utilitzats en el sistema dièdric.
- **Volada** *f. arq.* : part inferior del teulat que sobreeix de la paret.
- **Volandera** *f. mec.* : peça, redona o quadrada, de poca gruixària i foradada, emprada per a augmentar la superfície de sosteniment de les femelles.
- **Volta**: cobert arquitectònic de pedra, rajola i inclús de ciment, ferro, cristall i plàstics. Es defineix com la superfície engendrada per un arc que segueix un moviment de translació. || **V. d'aresta**: la formada per la intersecció de dos canyons amb arestes que ixen del intradós. || **V. de mig punt**: la de superfície cilíndrica, que cobreix l'espai comprés entre dos murs paral·lels.
- **Voluta** *f. arq.* : adorn en forma d'espiral o caragol, que es col·loca en els capitels dels ordres jònic, corinti i compost.
- **Wysywyg** (informàtica): sigles angleses de significat «allò que es veu, és allò que s'obté». Es refereix al resultat final imprès idèntic al de pantalla.
- **Xamota** *f.* : argila cuita i posteriorment molta utilitzada com a carrega de consistència en la argila per a fer grans vaixells.
- **Xamplevé** *f.* : tècnica d'esmalt en la qual la superfície a tractar es vuida per mitjans mecànics o químics.
- **Xarxa** (informàtica): associació d'ordinadors i dispositius perifèrics connectats entre si amb cables o línies telefòniques de comunicació.
- **Xemeneia** *m. d.gráf.* : conjunt de cridades en primera pàgina en vertical. || Rataplan. || Sumari.
- **Xilografia**: gravat en relleu realitzat amb una matriu de fusta treballada amb gúbies.
- **Ziggurat**: temple de l'Antiga Mesopotàmia format per un conjunt de piràmids truncades i escalonades. La part superior era ocupada pel temple amb la gran imatge del deu.

- **Zoòtrop**: aparell que al girar produeix la il·lusió de que certes figures pintades sobre una pantalla es troben en moviment.